

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Pavel Krchňák

**Případová studie formování národní identity:
Kosovská republika**

(Bakalářská diplomová práce)

Vedoucí diplomové práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph. D.

OLOMOUC 2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 26. 3. 2009

Pavel Krchňák

Obsah

OBSAH.....	3
SEZNAM ZKRATEK.....	4
ÚVOD.....	5
1. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1.1. CHARAKTER TERMINOLOGIE	11
1.2. ZÁKLADNÍ TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ.....	11
1.2. KONCEPTUALIZACE NACIONALISMU VE 20. A ZAČÁTKEM 21. STOLETÍ	13
1.2.1. TRADIČNÍ KONCEPTY NACIONALISMU	13
1.2.2. MODERNÍ KONCEPT NACIONALISMU	14
1.3. ETNOSYMBOLISMUS JAKO ALTERNATIVA.....	17
1.3.1. ČASOVÝ CHARAKTER NÁRODA.....	17
1.3.2. ETNICKÝ ZÁKLAD NÁRODA.....	17
1.3.3. MÝTY A SYMBOLY ETNICKÝCH SPOLEČENSTVÍ.....	18
1.3.4. NÁRODNÍ IDENTITA.....	19
2. ANALYTICKÁ ČÁST.....	21
2.1. ROZBOR KOSOVSKE ETNICKÉ SPOLEČNOSTI – ETHNIE.....	21
2.1.1. KULTURNÍ ROZMĚR A SPECIFIKA KOSOVSKE ETNICKÉ SPOLEČNOSTI.....	26
2.1.2. KOSOVSKA MYTOLOGIE A SYMBOLIKA	27
2.2. ANALÝZA KOSOVSKE NÁRODNÍ IDENTITY.....	30
ZÁVĚR.....	33
PRAMENY A LITERATURA.....	37
MAPY A PŘÍLOHY.....	43
ABSTRAKT.....	50

Seznam zkratk

BBC – British Broadcasting Corporation, britská veřejnoprávní rozhlasová a televizní společnost.

EULEX – The European Union Rule of Law mission in Kosovo, mise Evropské unie sloužící k rozvoji demokracie a právního prostředí v Kosovu.

IHT – International Herald Tribune, americké noviny, celosvětové vydání The New York Times.

LDK – Lidhja Demokratike e Kosovës, Demokratická liga Kosova, nejdříve nevojenská organizace, která v průběhu 90. let prosazovala nenásilný odpor vůči Srbům. Dnes se jedná o nejvýraznější politickou stranu v Kosovu, v čele stojí Hasim Thaçi.

NATO – North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance, euroatlantická mezinárodní bezpečnostní organizace.

OSN – Organizace spojených národů, nejuniverzálnější mezinárodní organizace, jejíž hlavním cílem je zachování míru a bezpečnosti.

RIA Novosti – Russian news and information agency Novosti, ruská zpravodajská agentura.

SFRJ – Socialistická federativní republika Jugoslávie.

UÇK – Ushtria Çlirimtare e Kosovës, Kosovská osvobozenecká armáda, paramilitantní povstalecká skupina, jejíž hlavním cílem se stala nezávislost Kosova na Srbsku.

UNMIK – United Nations Mission in Kosovo, civilní správa kosovského regionu pod patronací OSN.

Úvod

Erozí mnohonárodní Socialistické federativní republiky Jugoslávie, která do jisté míry fungovala jako konzervační a stabilizační celek pověstného „balkánského sudu s prachem“, se naplno obnažil problém soužití mezi tamními národy. Rázným projevem byl nacionalismus, etnické čistky či etnocida¹. Balkánské konflikty eruptivně demonstrovaly, jak soubor dlouhodobě neřešených ekonomických, národnostních a politických sporů může lehce vytvořit příhodné prostředí pro násilné řešení.

S výjimkou černohorského referenda² o vystoupení ze svazku se Srbskem, byl rozpad Jugoslávie do samostatných států provázen krvavými válečnými konflikty. Největším ohniskem bezpečnostních rizik se stala na přelomu tisíciletí jihosrbská provincie Kosovo, dlouhodobě se snažící o nezávislost. Vyhrocení národnostních střetů řešila tehdejší srbská vláda vysláním vojenských a policejních složek do oblasti, ze které svými armádními „operacemi“ vyvraždily a vyhnaly tisíce až statisíce obyvatel. Paradoxně až tato situace zalarmovala evropské a světové státy k protiakci prostřednictvím NATO a použitím článku VII (poprvé ve své historii). Příměří ani dočasná správa OSN³ národnostní problematiku a poměr k Srbsku ani zdaleka nevyřešila. Přestože se Mahtti Ahtisaari, pověřenec OSN pro status Kosova, snažil hledat oboustranně přijatelný kompromis (tzv. Ahtisaariho plán⁴), nakonec se ho kvůli kosovskému jednostrannému vyhlášení nezávislosti nepodařilo uskutečnit. V případě kosovské provincie to znamenalo pro Srbsko jistě o to bolestivější ztrátu, z historicko-sentimentálních důvodů. Například rozchod s Černou horou byl méně problematický, jelikož toto území není zatíženo historickými událostmi tak zásadního významu, jako je tomu u kosovské oblasti.⁵

Proces vzniku všech nově ustanovených balkánských států byl doprovázen zcela přirozeným jevem – formováním, či posilováním již existující národní identity. Studium národní identity patří spolu s problematikou etnicity do skupiny témat, které zastřešuje výzkum nacionalismu. Studium nacionalismu je pro svou komplexnost příkladem interdisciplinárního přístupu, který využívá široké spektrum věd od sociální

---

¹ Soubor činů s primárním úmyslem zničit tu či onu kulturu.

² Konalo se 21. května 2006.

³ Mise UNMIK zřízena rezolucí Rady bezpečnosti 1244 od 10. června 1999. Platnost rezoluce je i po vyhlášení kosovské nezávislosti. Nástupnickou misí je EULEX pod patronací Evropské unie.

⁴ V českém jazyce dostupné na: <http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-3-060.pdf> (1.3.2009)

⁵ Komparaci a analýzy relativní bezproblémovosti černohorského příkladu v porovnání s kosovským se detailněji věnuje Mimosa Ardolic ve své práci *Kosovo and Montenegro: Why different outcomes?*. Diplomová práce. Växjö, Växjö Universitet 2008. (<http://vxu.diva-portal.org>) (1. 3. 2009)

a kulturní antropologie, psychologie, sociologie, politologie, historie až po bezpečnostní studia. V českém prostředí politických věd se tento směr stává stále etablovanější, o čemž svědčí mnoho českých překladů cizojazyčných i původních prací a množství kurzů zabývajících se nacionalismem na českých univerzitách. Z českých pracovišť jmenujme především Masarykovu univerzitu v Brně a zvláště Věru Stojarovou (rozená Stýskalíková), která dlouhodobě studuje balkánskou problematiku. Na druhou stranu však tento obor nepředstavuje v relativně etnicky homogenní České republice přední badatelské téma. Anglosaské prostředí, ve kterém vzniká většina prací, poskytuje široký soubor konceptů, vzájemně se odlišujících v rozdílných akcentech na určitou fundamentální složku či příčinu nacionalismu. Počátky bádání v oblasti nacionalismu, resp. pojetí národa, můžeme zaznamenat již koncem 19. století a na začátku 20. století v dílech Ernesta Renana *Co je národ?* (1882) či Otto Bauera *Národnostní otázka a sociální demokracie* (1907). Práce z těchto ranných výzkumných let znamenaly především reflexy celoevropského nacionálního vzednutí právě z konce 19. století. V polovině 20. století znamenal tento obor skutečný počátek aktivního a soustavného badatelského zájmu. Práce anglických autorů, jako například Elie Kedourie, Eric Hobsbawn či Walker Connor se staly základními kameny celému oboru. Zásadní stopu zanechali i badatelé českého původu, a to především Ernest Gellner, hlavní představitel modernistické koncepce nacionalismu, a historik Miroslav Hroch, který detailně analyzoval roli inteligence na formování národa na příkladu Českého národního obrození.

Pro tuto práci byl vybrán etnosymbolistický přístup anglického profesora Anthonyho D. Smitha. Jako dřívější student Ernesta Gellnera však nepřebírá jeho modernistickou koncepci jako celek, ale předkládá inovativní řešení v podobě syntézy moderní a tradiční koncepce nacionalismu, s důrazem na kulturní aspekty národa. Těmito kulturními elementy se myslí národní mýty, zvyky, symboly, atp. Toto pojetí je obzvláště vhodné pro studium vytváření, restaurování či posilování národních identit. A. Smith přes svůj akcent na kulturní rozměr formování národa, národní identity a nacionalismu, neignoruje etnický základ národní identity, který vidí v tzv. etnickém společenství. Podrobnější seznámení s konceptem etnosymbolismu poskytuje teoretická část této práce.

Původní úvaha při koncipování této bakalářské práce zahrnovala poněkud obšírnější pojetí vztahu Smithovy teorie k vývoji kosovského nacionalismu

a nacionálního hnutí. Rozsah této práce však nedovoluje takto širokou analýzu, a proto byla za ústřední téma zkoumání zvolena analýza národní identity. To zejména proto, že celistvá národní identita je vitálním komponentem jak konceptu národa, tak i nacionalismu, a proto studium tohoto fenoménu poskytuje dobré teoretické předpolí pro následné zkoumání výše uvedených pojmů. Rozsah této práce omezuje i šíři zkoumané skupiny, a to na současnou etnickou majoritu, tj. kosovské Albánce či Kosovany (viz analytická část), jelikož elity tohoto etnika iniciovaly nezávislost.

Tato práce si v zásadě klade dva cíle: 1) Provéřit etnické předpoklady pro vznik kosovské národní identity podle definičních kritérií z pohledu etnosymbolistické teorie. 2) Analyzovat proces formování kosovské identity, identifikovat důležité aspekty a mezníky, zhodnotit současný stav. Jelikož je etnický základ integrální součástí národní identity a mnoho aspektů se logicky překrývá, není možné argumenty jednoduše rozčlenit do dvou oddílů, aniž by se zachovala přehledná struktura práce. Proto některé části v textu odkazují na pasáže, v nichž je již zmíněn relevantní argument, aby se tak vyhnulo zbytečné duplicitě.

K dosažení vytyčených cílů se zaměříme na testování dvou hypotéz.

Hypotéza č. 1:

V nově ustanovených státech hraje předpoklad jedinečného etnického společenství podstatnou roli pro formování, vznik a rozvoj národa a národní identity.

Hypotéza č. 2:

Čím méně má národ vlastních historických mýtů, dlouhodobých symbolů a kulturních specifik, tím obtížnější je identifikace se společnou národní identitou.

Mimo ověřování výše uvedených hypotéz se autor zabývá zodpovězením těchto dílčích otázek: Splňuje dostatečně kosovské etnikum definiční znaky „etnického společenství“ tak, jak je specifikuje Anthony D. Smith? Má nový kosovský národ dostatek vlastních mýtů a symbolů, se kterými se mohou lidé identifikovat?

Práce je rozdělena do dvou oddílů. První část poskytuje základní vhled do problematiky specifické terminologie nacionalismu a představuje v současnosti relevantní koncepty nacionalismu s detailnějším rozbohem teorie etnosymbolismu. Druhá, analytická část, obsahuje argumentační základnu a prostor pro ověřování obou hypotéz a zodpovězení dílčích otázek. Proto je též rozdělena na dva pododdíly z důvodu větší přehlednosti. První pododdíl se věnuje etnickému základu národa,

z důvodu větší návaznosti na kulturně-symbolistický, který analyzuje zdroje identifikace s národní identitou.

Pro případ aplikace teorie na praxi byla zvolena metoda případové studie s deduktivním charakterem v rámci empiricko-analytického přístupu. Hlavní důvodem je dosavadní neprobádanost problematiky kosovské identity za pomoci Smithovy teorie a z toho plynoucí inovativní potenciál. Místy se však nevyhneme srovnáním, zvláště pokud jde o odlišnosti v kultuře mezi Albánci a kosovským etnikem.

Jako velice obtížné se ukázalo stanovení celistvého časového rámce této studie. Formování jakékoli identity trvá desítky let. Za počátek analyzovaného časového rámce pro rozbor samotné kosovské identity je vhodné zvolit rok 1989, a to ze dvou důvodů: Ztráta autonomního postavení Kosova a nastolení vojenského režimu, a vznik LDK. Analýza dávných kosovských mytologií nemůže však aspirovat na udržení dvacetiletého rámce, a tak i v tomto případě jsou nutné historické exkurzy. Geografické vymezení respektuje současné hranice Kosovské republiky, avšak všímá si jejich historického vývoje.

V práci je použito pramenů, literatury, odborných časopisů, analýzy sekundárních dat, popřípadě novinových článků či akademických příspěvků z odborných konferencí. Všechny uvedené zdroje mají v podstatě dvojí povahu – tištěnou a elektronickou, a to v české a anglické jazykové mutaci.

U pramenů se povětšinou jedná o kartografické materiály z internetové *David Rumsay collection*, *Perry Castañeda map collection* či zakládající *Ústavu Kosovské republiky* v elektronické podobě. Strukturovaně a přehledně uspořádaných pramenných materiálů je pro studium balkánské problematiky obecně málo.

Množství literatury pro teoretickou část je více než dostatečné a její dostupnost není nijak zvlášť problematická. Nejrelevantnější jsou především práce A. D. Smitha *National Identity* (1991) a *Myths and Memories of the Nation* (1999). Jejich hlavním přínosem je již samotný syntetický charakter celého Smithova teoretického rámce v případě Balkánu resp. Kosovské republiky. Akcent na kulturní rozměr, který obě publikace bohatě poskytují, představují v multikulturním balkánském prostoru klíč k analýze současných národních identit. Velice pozitivně působí Smithovy publikace díky přehledné struktuře při vymezení definičních znaků zkoumaných fenoménů, které také tento text zachovává. Nedostatkem těchto knih, i přes široké spektrum, zůstává bohužel charakter příkladů. Smith až příliš často argumentuje velkými kulturními civilizacemi (např. Turecko, Rusko, Japonsko či Egypt), ale problematice

malých národů (především balkánských a slovanských) věnuje mnohem méně prostoru.

Velice komplexní pohled na problematiku nacionalismu a národních identit poskytují anglicky psané sborníky, které editoval A. D. Smith s Johnem Hutchinsonem *Nationalism* (1994) a dále *Ethnicity* (1996). Obsahují nadstandardní teoretický přehled o bádání v tomto oboru. V českém prostředí vzniknul sborník obdobných kvalit, který editoval Miroslav Hroch s názvem *Pohledy na Národ a Nacionalismus* (2003). Jedná se o zcela nepostradatelnou knihu pro kohokoli, kdo se v českém prostředí zajímá o tuto problematiku. Je také dobré zmínit práci Montserrat Guibernau, která v mnohém rozvíjí Smithovy koncepty, ale také poskytuje velice užitečnou kritickou reflexi v eseji *Anthony D. Smith on nations and national identity: a critical assessment* (2004). Literatura pro analytickou část již není tak lehce dostupná, a i když je téma Kosova víc než dostatečně probádané, jedná se většinou o analýzy válečných událostí z konce 20. století. Proto je neocenitelným přínosem celoživotní, velice produktivní badatelská a publikační činnost německého odborníka na Albánii Roberta Elsieho, který pečlivě sesbíral například velké množství kulturních tradic a zvyků na území Kosova i Albánie. Tento počín poté vyšel jako *Dictionary of Albanian religion, mythology and folk culture* (2001). Dalším komplexním dílem Roberta Elsieho, který se ukázal velice užitečným, představuje *Historical dictionary of Kosova* (2004). Tyto knihy jsou v České republice bohužel nedostupné, jedinou možností získat tyto materiály byla mezinárodní výpůjční služba. Velice hodnotným dílem z českého prostředí jsou *Dějiny Albánie* (2008) od kolektivu autorů pod vedením Pavla Hradečného. Častokrát protichůdný výklad historických skutečností, jak prosrbské, tak prokosovské strany vyvažují citace a srovnání autorů obou táborů (např. V. Perica, N. Malcolm). Ze zahraničních odborných časopisů byly relevantní například *Nations and Nationalism* či *Soviet Studies*. U elektronického zpravodajství jsou citovány články především britských a amerických médií jako *BBC*, *IHT*. Dále byly využívány kosovské vládní servery, jako například *Enti i Statistikës se Kosoves* (Kosovský statistický úřad).

Jakékoli studium kosovské otázky je provázáno problémem bilingvního charakteru názvů měst. Nadto jsou některé místní názvy lépe zažité v češtině (např. Bělehrad). Pro tuto práci byla zvolena priorita používání česky přijatých názvů tam, kde je to možné. Tam, kde to nelze, je dáována přednost albánskému výrazu, doprovázeným srbským ekvivalentem v závorce.

Autor by rád na závěr ze srdce poděkoval Doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi, Ph.D. za trpělivé vedení práce a cenné kritické postřehy. RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D., Dr. Brendanu O'Duffymu a Prof. Montserrat Guibernau, Ph.D. za málo dostupné materiály a hodnotné připomínky. Kolegům Bc. Michalu Brumarovi a Bc. Ondřeji Filipcovi za inspirativní poznámky při tříbení názorů, a nakonec Mgr. Hance Měsíkové a Janě Dostálové za pomoc při jazykových korekturách. Autor věnuje tuto bakalářskou práci svým rodičům, Ivaně a Pavlovi.

1. Teoretická část

1.1. Charakter terminologie

Úvodem je dobré upozornit na jedno ze slabých míst studia nacionalismu. Přestože za posledních 50 let vykrytalizovaly určité směry v uvažování, častokráte personalizované na jednotlivé významné badatele, stále převládá jistá terminologická nepřehlednost⁶. Proto vyvstává potřeba stanovit pro tuto práci pevný teoreticko-konceptuální rámec, na jehož základě se lze pohybovat. Dalším problémem zůstává absence jednotné definice třeba i základních pojmů jako je národ, stát a především vlastního pojetí nacionalismu. Spletitý charakter teoretických přístupů determinuje již v úvodu zmíněná interdisciplinarita studovaného oboru, kdy povoláním historik (například formátu Erica Hobsbawna) nahlíží na tuto komplexní problematiku prizmatem dějinných událostí, a logicky jinak než profesor sociologie A. D. Smith, který přirozeně akcentuje kulturní a sociální aspekty.

1.2. Základní terminologické vymezení

Za prazákladní charakteristiku *národa* je považován výrok Ernesta Renana: „*Národ je duše, je spirituálním principem*“⁷. Po celou dobu terminologického vývoje se tato premisa doplňuje a zpřesňuje, ale spirituální rozměr zůstal dodnes zachován. Max Weber rozvíjí Renanův výrok o sociologický aspekt komunity, která se snaží dosáhnout státu.⁸ Relevantním pro tuto práci je definiční spor mezi Walkerem Connorem a A. D. Smithem. W. Connor vymezuje národ jako „*skupinu lidí sdílející mýtus o společném původu; je to největší seskupení, které lze zmobilizovat s odvoláním na společnou krev*“⁹. Naproti tomu Smith představuje širší definici: „... [Národ je] *pojmenované obyvatelstvo sdílející mýty, vzpomínky, jednotnou národní kulturu a společná práva a povinnosti pro všechny členy*“¹⁰. Již na první pohled se Connorova definice zdá méně aplikovatelná v současnosti. Na jednu stranu

⁶ Více o této nepřehlednosti, viz WALDENBERG, Marek: *Terminologie. Národ, národnostní menšiny, národní otázky, národní ideologie*. In: Miroslav Hroch (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha 2003, s. 418-444.

⁷ RENAN, Ernest: *Qu' est-ce que-une nation?* In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.) *Nationalism*. Oxford 1994, s. 17.

⁸ WEBER, Max: *The Nation*. In: *Nationalism*. Oxford 1994, s. 25.

⁹ CONNOR, Walker: *The Timeless of Nations, Nations and Nationalism*, 10, 2004, 1-2, s. 39. (<http://www3.interscience.wiley.com>)

¹⁰ Tamtéž, s. 37.

představuje snahu o minimální definici, přesto se však její soudobá aplikace zdá omezena, dnes již do jisté míry abstraktním konstruktem společné krve, z důvodu vysoké míry rasového a etnického promíšení především evropské a americké populace. Slabost Smithovy definice spočívá v absenci teritoriálního kontextu. Na druhou stranu lze tento koncept dobře uplatnit i na národní diasporu¹¹.

Vymezení termínu *stát* není natolik komplikované, jako snaha nalézt univerzální definici národa. Vhodný, i když ne zcela široce respektovaný koncept, předkládá Max Weber: „...[Stát je] *lidská komunita, která úspěšně uplatňuje monopol na legitimní použití fyzické síly v určitém území*“¹². S touto definicí se identifikuje například M. Guibernau¹³ a její nespornou výhodou představuje její jednoduchost či srozumitelnost. Na druhou stranu nereflektuje mnoho jiných typicky státních aspektů, jako například jurisdikci. Zcela komplexně se jeví definice Stevena Grosbyho „...[Stát] *může být definován jako struktura, která skrze instituce uplatňuje suverenitu nad určitým teritoriem za užití zákonů, vztahujících se na jednotlivce v tomto teritoriu, jako na členy státu*“¹⁴. Tato definice svou uceleností plně vyhovuje současné vědě.

Národní stát představuje zvláštní případ státního zřízení, který zaznamenáváme až po Velké francouzské revoluci. A. Smith v 80. letech určil národní stát jako „*stát, který si nárokuje být národem*“¹⁵. Tato formulace se v praxi zdá být obtížně představitelná. Zdařileji pojetí národního státu vystihl Anthony Giddens: „*Národní stát, který existuje v celku ostatních národních států, je sadou institucionalizovaných forem vlády držící administrativní monopol nad ohraničeným územím*...“¹⁶. Hlavní rozdíl oproti klasickému konceptu státu A. Giddens vidí v administrativním monopolu spolu s existencí státních institucí. Jejich působení má za následek postupnou centralizaci a postupnou homogenizaci obyvatelstva. Ta se týká kultury, symboliky či hodnot.¹⁷ Signifikantním příkladem může být frankistické Španělsko a centralistické snahy o kulturní, jazykovou a hodnotovou unifikaci.¹⁸

¹¹ Rozptýlené národy mimo svoje historické území. Viz arménská či židovská diaspora.

¹² WEBER, M.: *From Max Weber: Essays in sociology*. Hans Heinrich Gerth - Charles Wright Mills (eds.), London 1998, s. 78.

¹³ GUIBERNAU, Montserrat: *Nationalism*. Cambridge 1996, s. 47.

¹⁴ GROSBY, Steven: *Nationalism: a very short introduction*. New York 2005, s. 22.

¹⁵ SMITH, Anthony D.: *The Ethnic Origins of the Nations*. London 1986, s. 9.

¹⁶ GIDDENS, Anthony: *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. London 1981, s. 191.

¹⁷ GUIBERNAU, M.: *Nationalism*, s. 47.

¹⁸ PAYNE, Stanley G.: *The Franco Regime, 1936-1975*. London 1987, s. 231.

1.2. Konceptualizace nacionalismu ve 20. a začátkem 21. století

V úvodu stručný náčrt vývoj studia nacionalismu naznačil, že počátky zájmu o tuto problematiku zaznamenáváme již na konci 19. století. Intenzivnější badatelská činnost zvláště v druhé polovině 20. století měla za následek krystalizaci základních názorových proudů: *primordialismus*¹⁹, *perennialismus*²⁰, *modernismus* a *etnosymbolismus*. Pro větší přehlednost a lepší orientaci se v celé teoretické části užívá pouze tři kategorií.

1.2.1. Tradiční koncepty nacionalismu

První teoretické paradigma hledá odpověď na otázku existence národů již v předmoderních dobách. Lidé se odpradáвна integrovali ve formě národů, a to na pokrevním tj. biologickém či kulturním základě. Tyto aspekty vyjadřují také jádro nacionalismu jako takového. Za nejdůležitější rys primordialismu lze však považovat časový charakter a jeho místo ve společenském řádu. Z premisy, že se lidé v předmoderních dobách měli potřebu zapojovat do aktivit, kde nezáleželo na jazyku či kde se narodili²¹, vyplývá, že instituce národa existuje zde již od počátku lidstva a že je zcela přirozenou součástí lidských dějin. Tuto přirozenost obhájí Steven Grosby logickou analogií. *Dítě již od narození náleží do větší kulturní kolektivity, jako je rod, klan, kmen, městský stát, národ či národní stát.*²² Rozvoj primordialistické koncepce zaznamenáváme v období dekolonizace, které díky velkému množství nově vzniklých států dávalo šanci studovat, zpřesňovat či popřípadě doplňovat konceptuální přístup k nacionalismu. Clifford Geertz pojmenovává prvotní vazby jako zdroje pro formování národa a vlastní identity. Jedná se o otázku krve, rasy, jazyka, teritoria, náboženství a zvyku.²³

Přestože primordialismus není již od svého vzniku převažujícím směrem ve studiu nacionalismu, zneužívali či překrucovali ho nacionalističtí vůdci, jako například

¹⁹ Vychází z anglického slova „primordial“ znamenající v českém ekvivalentu: *prvotní, pravěký, primitivní*.

²⁰ Vychází z anglického slova „perennial“ znamenající v českém ekvivalentu: *stálý, trvalý*.

²¹ GROSBY, S.: *Nationalism: a very short introduction*, s. 4.

²² GROSBY, S.: *The Inexpungeable Tie of Primordality*. In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Ethnicity*. Oxford 1996, s. 51.

²³ GEERTZ, Clifford: *Primordial and Civic Ties*. In: *Nationalism*. Oxford 1994, s. 32-4.

Stalin, Mussolini či Hitler, zůstává relevantním směrem s několika významnými představiteli.²⁴

Perennialní koncept se nezřídka dlouhodobého a kontinuálního charakteru existence národů. To potvrzuje výrok Johna Armstronga: „*Časová dimenze několika století je nezbytnou pro rozpletení nezávislých etnických zkušeností...*“²⁵. Na druhou stranu již netrvá tak striktně na předpokladu o samozřejmosti a integrálním charakteru národa v přirozeném dějinném řádu.²⁶ Důležitost národní entity se v historii mění – její charakter se v čase chová dynamicky. Národy se vynořují či mizí, ale jsou neustále přítomny. Vedou se akademické spory zdali etnosymbolismus není součástí perennialního proudu. Důležitou premisou zůstává (a v prostředí studia nacionalismu zvláště), že teoretické proudy mají do jisté míry orientační charakter, na které se nelze dívat jako na názorové monolity. Efektivněji se spíše jeví vnímání nuancí mezi jednotlivými autory. Jednu z takovýchto odlišností představuje důraz perennialistů na roli jazyka, zatímco zastánci etnosymbolismu vyzdvihují mýty a symboly.²⁷ (viz kapitola 1.3)

1.2.2. Moderní koncept nacionalismu

Modernismus v sobě zahrnuje podobně jako primordiální směr několik dílčích tendencí (instrumentalismus či funkcionalismus). Jelikož se jedná o směr jasněji ohraničený v čase a přesněji definovaný na základě známých historických fenoménů, nemají modernistické premisy tak abstraktní základ, a proto nevyžadují tolik představivosti. Toto pojetí reflektuje radikální sociální, kulturní, politické, teritoriální, ekonomické a filozofické změny konce 18. a začátku 19. století. Nacionalismus funguje jako stimulační prvek ke vzniku národa, který nemusí mít etnický základ. Tohoto mechanismu vzniku národa skrze nacionalismus nebylo možno dosáhnout v předmoderních dobách, jelikož neexistovaly moderní elementy lidské společnosti.

---

²⁴ Například Samuel P. Huntington a další. Více k primordiálnímu směru a jeho představitelých, viz PUSTĚJOVSKÝ, Lukáš: *Primordialismus*. Politologická revue, 8, 2002, 2, s. 100-115; MOTYL, Alexander J. (ed.): *Encyklopedia of Nationalism. Volume II*. San Diego 2001, s. 422.

²⁵ ARMSTRONG, John: *Nations before Nationalism*. In: *Nationalism*. Oxford 1994, s. 141.

²⁶ SMITH, A. D.: *Myths and Memories of the Nations*. Oxford 1999, s. 5.

²⁷ FISHMAN, Joshua A.: *Ethnicity and Supra-ethnicity in Corpus Planning: the hidden status agenda in corpus planning*. In: GUIBERNAU, M. – HUTCHINSON, J. (eds.): *History and National Destiny: ethnosymbolism and its critics*. Oxford 2004, s. 83-93; BÉLAND, Daniel – LACOURS, André: *Nationalism, Public Policy, and Institutional Development: Social Security in Belgium*. *Journal of Public Policy*, 25, 2005, 2, s. 269. (<http://www.danielbeland.org/pubs/JPP2005BelandLecoursBelgium.pdf>) (1. 3. 2009)

Časovým mezníkem se pro modernisty stává Velká francouzská revoluce, která způsobila otřes v uvažování o absolutismu, jako samozřejmé formě vládnutí. Navíc se jednalo o fenomén, který vedl k významné redistribuci politické moci směrem k masové společnosti. Dalším bezprecedentním faktorem pro vznik moderních národů byla sekularizace, majetkové oslabování církve, protestantismus a snaha o oddělení církve od státu²⁸. Podle zastánců modernismu efekt osvícenství a racionalismu²⁹ položil základní kameny pro nový vývoj v uvažování o etniku, národu, státu, národní identitě či nacionalismu. Národnostní vzednutí v 19. století³⁰ a jeho krvavé důsledky ve 20. století výše uvedené předpoklady veskrze potvrzují.

Modernismus reprezentuje mnoho výrazných osobností, jako jsou například Benedict Anderson, Ernest Gellner, John Breuilly a mnoho dalších³¹. Anderson je znám svým konstruktivistickým vymezením: „...[Národ] je *pomyslné politické společenství – ze své samé podstaty ohraničené a svrchované*“.³² B. Anderson upřesňuje, že národ existuje v představách členů tohoto společenství z důvodu praktické nemožnosti poznat většinu ostatních členů společnosti. Jde tedy o konstrukci vnímání, spojenou až s moderními změnami ve společnosti. Ty nejvíce akcentuje E. Gellner, považovaný za hlavního exponenta modernismu. Primárně se nesnaží o přesné pojmenování časových milníků těchto změn, ale snaží se zodpovědět otázku, co je vnitřním důvodem modernistické transformace. Za hlavní důvod považuje přerod z agrární společnosti na industriální, tj. *industrializaci*.³³ Nejen ve smyslu Velké technické revoluce, ale především jako nezbytný předpoklad společenské homogenizace prostřednictvím standardizovaného jazykového a edukačního systému. J. Breuilly vidí nacionalismus jako stěžejní prvek

---

²⁸ Jedním z nejmarkantnějších míst odluky byl školský systém a ztráta vlivu na vzdělávání striktně v náboženském duchu.

²⁹ BEN-ISRAEL, Hedva: *Nacionalismus v historické perspektivě*. In: *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha 2003, s. 305-9.

³⁰ Někdy též nazýváno „století nacionalismu“. Relevantními projevy národnostního rozmachu: osamostatnění Belgie a Nizozemí (1830), vznik dualismu Rakousko-Uhersko (1867) a dlouhodobé aspirace dalších národů, sjednocení Německého císařství (1864-1871). Více HROCH, Miroslav: *Obecné dějiny II: dějiny novověku*. Praha 1989, s. 206-328, 370-448.

³¹ Elie Kedourie zastává názor, že nacionalismus je moderní politická ideologie, viz KEDOURIE, Elie: *Nacionalismus*. In: *Pohledy na národ a nacionalismus*, Praha 2003, s. 100-8; Eric Hobsbawm je klasickým představitelem konstruktivistické větve v rámci modernismu, kdy chápe národ jako „*nový historický konstrukt, který je příznačný pro období konce 18. století...*“, viz HOBBSAWN, Eric: *Několik úvah o nacionalismu*. In: *Pohledy na národ a nacionalismus*, Praha 2003, s. 112; Miroslav Hroch akcentuje na českém případě významnou roli národních buditelů tj. inteligence a dokonce definuje fáze této aktivity pro rozvoj národního uvědomění, vzniku nacionalismu a následně národa, viz HROCH, M.: *Social Preconditions of National Revival in Europe*. Cambridge 1985, s. 23.

³² ANDERSON, Benedict: *Imagined communities*. London 1983, s. 15.

³³ GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno 2003, s. 117.

nejen při konstrukci národa, ale také státu. Ve své srovnávací analýze zjistil, že mezi úrovní vyspělosti moderního státu a nacionalistickými faktory – mobilizace a koordinace, nezbytné pro vznik národa, existuje kauzální vztah. To dokladoval na srovnání Habsburské a Osmanské říše, kdy v Rakousku-Uhersku zaznamenal vyšší míru mobilizačního a koordinačního potenciálu národních hnutí, než tomu bylo u méně vyspělé Osmanské říše.³⁴ Ačkoliv silně rozšířený modernismus již od 90. let preferuje mnoho badatelů, pro studium emancipace balkánských národů se nejedná o nejvhodnější teoretický přístup, jelikož ignoruje etnický prvek při procesu formování národa a vlastní národní identity. Zapojení kulturního, ekonomického či politického charakteru modernismu představuje sice podstatnou inovaci, avšak silně zakořeněný důraz na etnický charakter, v prostředí etnicko-kulturní křižovatky Balkánu, nelze ignorovat. Instrumentální funkce nacionalismu na vznik národní entity představuje v relativně etnicky, kulturně, lingvisticky či sociálně homogenním prostředí (např. Německé císařství a Bismarckův úspěšný pokus o sjednocení) možnou variantu vzniku národa resp. národní identity. Ale region Balkánu byl již v době Rakouska-Uherska nestabilní oblastí, kde se dosáhlo jen základní administrativní centralizace.

---

³⁴ BREUILLY, John: *Nationalism and State. 2nd edition.* Manchester 1993, s. 367.

1.3. *Etnosymbolismus jako alternativa*

Přístup spojující v sobě oba dosavadní protipóly, etnosymbolismus, se nesnaží tak ostře vymezovat proti konkurenčním paradigmatům. Zastánci³⁵ Smithovy koncepce chápou dílčí pravdu, jak tradičního, tak moderního přístupu a zároveň berou na vědomí mnoho nejasností ze stran názorových konceptů obou výše uvedených přístupů. Proto se snaží srozumitelněji pojmenovat základní elementy, ze kterých národ resp. národní identita získávají svoji podstatu.

1.3.1. Časový charakter národa

Smithův postoj k existenci národa v čase, čerpající z perenialistického proudu, byl již vysvětlen ve výše uvedené pasáži představující tradiční přístupy k nacionalismu. Etnosymbolismus také považuje národy za historický fenomén. Centrum pro zdůvodnění představuje důraz na historickou paměť, kterou již ze svého dlouhodobého charakteru, nelze pouze „objevit“.³⁶ Na druhou stranu, nezbytnou stimulaci a posilování historické paměti podporují práce historiků či umělců. Práce prvně jmenované skupiny má sledovat objektivní prokazování a demytologizaci dějin, umělci těmto historickým událostem dodávají emocionální rozměr, který zesiluje dějinné vnímání.

1.3.2. Etnický základ národa

Fundamentálním přínosem Smithova konceptu není přijetí integrální součásti tradičního pohledu na nacionalismus, tj. etnické podstaty národa. Základní inovativní prvek představuje pojmenování primární sociální jednotky, ze které vzniká národ – etnické společenství³⁷. Zároveň se nespokojuje jen s konstatováním o existenci a vitální funkci *ethnie* pro vznik národa, ale zároveň předkládá soubor definičních znaků této kategorie³⁸:

1. vlastní kolektivní jméno (či emblém)

³⁵ Dále například Donald Horowitz, zčásti Montserrat Guibernau či John Huthinson.

³⁶ SMITH, A. D.: *Myths and Memories of the Nations*. Oxford 1999, s. 10.

³⁷ Smith používá ve své argumentaci francouzský výraz *ethnie*.

³⁸ SMITH, A. D.: *Myths and Memories of the Nations*, s. 13.

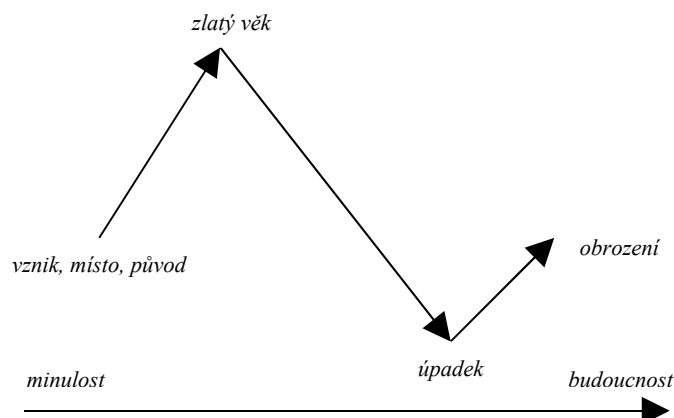
2. mýtus o společném původu
3. sdílená historická paměť
4. jeden či více prvků společné kultury
5. spojení s určitou „vlastí“³⁹
6. pocit solidarity, přinejmenším mezi elitami

Suchý výčet těchto komponentů etnického společenství nelze aplikovat bez vědomí subjektivního rozměru pro každý případ. A. Smith upozorňuje na časté a významově matoucí používání termínů *ethnie* a *rasa*, které od sebe ostře odlišuje. Tímto se výrazně distancuje od všech tradičních pojetí, založených na biologickém základu.⁴⁰

1.3.3. Mýty a symboly etnických společenství

Přestože etnický základ představuje esenciální součást národa či národní identity, tak pomínutím biologického rozměru vyvstává potřeba hledat zdroje životaschopnosti národa v kulturních oblastech. Odlišné kulturní elementy jako například specifické hodnoty, tradice, rituály, symboly či mýty vytvářejí kulturní odlišnost, rozlišující a oddělující jednotlivá etnika. V centru etnosymbolismu stojí akcentovaná mytologická složka národní kultury. Mýty poukazují na předmoderní existenci společného a nezaměnitelného charakteru etnického společenství a národa. Smith pro větší přehlednost rozděluje mýty do následujících skupin: (mýtus) *vzniku, místa, původu, zlatého věku, úpadku, obrození* viz schéma.

Mytologický vývoj historické důležitosti národa podle kategorií A. Smitha, (Zdroj: Autor).

³⁹ Jedná se o historický či mytologický region, kde se má národ teritoriální kořeny. Nejznámějším příkladem je židovská diaspora a její pouta k palestinskému území.

⁴⁰ SMITH, A. D.: *Etnický základ národní identity*. In: *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha 2003, s. 272-3.

Logická posloupnost takového vývoje dává vzniknout silnému mobilizačnímu potenciálu⁴¹ pro povzbuzení národního vzestupu do budoucna. Zajímavá je také jistá paralela mýtu o návratu národa zpět do období *zlatých časů* s psychologickým konceptem Otto Ranka o *traumatu zrození*. Ten pokládá prenatální existenci dítěte v přeneseném slova smyslu za zlaté časy, kde jsou zcela naplňovány veškeré lidské potřeby a kam se snaží každá bytost navrátit zpět.⁴²

Symboly komunity či teritoria patří do skupiny kulturních zdrojů pro etnická společenství. A. Smith jmenuje například vlajky, mince, hymny či národní hrdiny.⁴³ Symboly jsou nezbytné pro očividné potvrzení jedinečné existence ethnie, které orientuje směrem k ostatním národům a etnickým společenstvím. Navíc jde například v případě vlajky ke zhmotnění představy národa (tak jak to chápe již zmíněný B. Anderson) pro každého jednotlivce.

1.3.4. Národní identita

Národní identita představuje zásadní element doprovázející národ, bez kterého nemůže národ dlouhodobě existovat. Působí jako kohezivní a zastřešující prvek pro všechny představy jednotlivců o národě. Vytváří spojující platformu pro společné vnímání národní soudržnosti. Stejně jako u definice etnického společenství, tak i zde uvádí A. Smith tentokrát pět fundamentálních rysů národní identity⁴⁴:

1. historické teritorium (či „vlast“)
2. společné mýty a historické paměti
3. společnou, masovou národní kulturu
4. společná zákonná práva a povinnosti
5. společná ekonomika s územní mobilitou pro všechny členy

Jak si všímá M. Guibernau, A. Smith po roce 2002 zčásti přeformuloval svoji definici národa. Na druhou stranu se vymezení národní identity od počátku 90. let vůbec nezměnilo. To značí vysokou míru konceptuální konzistence, ačkoli se například podmínka občanského charakteru (bod č. 4) jeví obtížně obhajitelnou

⁴¹ Více o této problematice viz LEVINGER, Matthew – LYTLE, Paula F.: *Myth and Mobilization: the triadic structure of nationalist rhetoric*. Nations and Nationalism, 7, 2002, 2, s. 175-194.

⁴² PLHÁKOVÁ, Alena: *Dějiny psychologie*. Praha 2006, s. 196.

⁴³ SMITH, A. D.: *Myths and Memories of the Nations*, s. 16.

⁴⁴ SMITH, A. D.: *National Identity*. London 1991, s. 14.

v předmoderních dobách, kdy tento institut existoval minimálně, což vytváří teoretický rozpor s tvrzením o dlouhodobém charakteru národa v čase.⁴⁵

---

⁴⁵ GUIBERNAU, M.: *Anthony D. Smith on Nations and National Identity: a critical assessment*. Nations and Nationalism, 10, 2004, 1-2, s. 133-4. (<http://www3.interscience.wiley.com>)

2. Analytická část

2.1. Rozbor kosovské etnické společnosti – ethnie

Balkánský poloostrov je svého druhu unikátní (alespoň co se týká euroatlantického prostoru) ve své etnické, jazykové, náboženské a kulturní promíšenosti. Tento charakteristický rys pozorujeme v této části světa již od prvního osídlování tohoto regionu. Provincie Kosovo, rozlohou necelých 11 000 km², se ve své bohaté historii stala jevištěm imperiálních zápasů, uchovatelkou kulturních rozmanitostí Balkánu či hromadným hrobem obyvatelů různých etnik. Na území tohoto regionu byla 17. února 2008 vyhlášena Kosovská republika⁴⁶, která aspiruje na plnoprávné členství v mezinárodním společenství. Přestože, tento stát uznalo již mnoho vlivných zemí⁴⁷, stále není považován za seriózního a plnohodnotného partnera. A to nejen z příčiny mezinárodně-právní problematiky Kosova, ale také z důvodných pochybností, zdali se může s ostatními státy plně srovnávat z hlediska existence svébytného národa s vlastní národní identitou. Vyjdeme-li z předpokladu Smithovy teorie, že každý plnohodnotný národ má mít svůj jedinečný etnický fundament ve spojení s jedinečnou kulturou, mýty a symboly, měl by tento předpoklad platit i v případě Kosovské republiky. Ačkoli se jedná o případ, který vzniknul do jisté míry bezprecedentním postupem, tak kosovské snahy o nezávislost jsou plně srovnatelné například s jinými evropskými etnickými skupinami usilujícími o samostatnost.⁴⁸

První definiční znak Smithova pojetí ethnie představuje zdánlivě jednoduchá podmínka existence *vlastního kolektivního jména* pro etnickou společnost. V případě Kosovské republiky se již od počátku jedná o velice spornou a komplikovanou problematiku. Zde totiž vyvstává zásadní lingvistický rozpor mezi navenek proklamovaným termínem „Kosovan“⁴⁹ a výrazem „kosovský Albánec“. Jednoslovné

⁴⁶ Samostatnost vyhlášena 17. února 2008.

⁴⁷ K 6. březnu 2009 formálně uznalo Kosovskou republiku 56 světových států z celkových 192, viz mapa č. 1. Někteří státní činitelé však čelí podezření z braní úplatků, výměnou za uznání nezávislosti Kosovské republiky, viz ŠUPOVÁ, Tereza: *Upláceno Kosovo na Maledivách?*. Lidové noviny, 14. 3. 2009. (<http://www.lidovky.cz>) (1. 3. 2009)

⁴⁸ Jmenujme například katalánský příklad ve Španělsku, viz GUIBERNAU, M.: *Nations without states in the EU: the Catalan case*. In: McGARRY, John – KEATING, Michael (eds.) *European Integration and the Nationalities Question*. London 2006, s. 216-224; problematika flandersko-valonského soužití v Belgii, viz BELIEN, Paul: *Crisis in Belgium: If Flanders secedes Wallonia disintegrates*. The Brussels journal, 9. 9. 2007. (<http://www.brusselsjournal.com/node/2433>) (1. 3. 2009)

⁴⁹ V anglickém jazyce jde o výraz *Kosovar*, který se používá i v případě přídavného jména.

pojmenování kosovského etnika zastávají kosovští národní aktivisté⁵⁰, snažící se o zvýšení národního uvědomění. Tento výraz představuje určitý novotvar, který v ostatních jazycích obtížně hledá svoje místo. Robert Elsie vidí hlavní překážku pro širší přijetí termínu Kosovan ve fixaci na dvouslovné spojení, které bylo univerzálně používáno reportéry v průběhu válečných střetů na Balkáně v 90. letech 20. století.⁵¹ I v České republice se dvouslovné pojmenování kosovský Albánec zdá mnohem přirozenější. Toto pojmenování zároveň zdůrazňuje český akcent na etnickou příslušnost k albánskému národu. Existence nového názvu pro obyvatele Kosova se stala jedním z důvodů pro argumentaci kosovských elit dovolávajících se 90 let starého konceptu práva na sebeurčení, definované čtrnáctibodovým prohlášením Woodrowa Wilsona.⁵² I přes snahu kosovských nacionalistů prosazovat nové pojmenování kosovského etnika, které budí dojem jedinečného národa, nedosáhlo toto úsilí podstatného úspěchu, a v médiích či literatuře zcela převládá termín akcentující etnicitu s vazbou na Albánii.

Koncept etnického společenství prezentuje *mýtus o společném původu* jako jeden z klíčových aspektů k ověření etnické unikátnosti. Etnosymbolistický důraz na mýty jako takové, v kontextu kosovské problematiky dělá z tohoto bodu jeden ze zásadních komponentů. Ačkoli se interpretace historických pramenů a událostí častokráte podstatně liší, a prosrbské či prokosovské interpretace podléhají určité ideologické deformaci, obě strany se celkem shodnou na starověké kmenové kompozici balkánského poloostrova.⁵³ Jedním z klíčových momentů pro studium současného kosovského etnika je tendence identifikovat se jako následovníci starověké kmenové skupiny Ilyrů.⁵⁴ Toto zdánlivě jasné tvrzení o historickém následnictví, však velice komplikuje obtížný, složitý a nejasný způsob dokazování tohoto tvrzení.⁵⁵ Z této mlhavosti pramení mytologický charakter původu současného

⁵⁰ Například Migjen Kelmendi, populární hudebník a novinář, viz *Gheg and Tosk dialect still divides kosovo*, Cafe Babel, 18. 3. 2009. (<http://www.cafebabel.com/eng/article/24227/gheg-or-tosk-dialect-still-divides-kosovo.html>) (1. 3. 2009)

⁵¹ ELSIE, Robert: *Kosova and Albania: history, people, identity*. Open democracy, 25. 2. 2008. (http://www.opendemocracy.net/article/conflicts/reimagining_yugoslavia/kosova_albania_identity) (1. 3. 2009)

⁵² *President Woodrow Wilson's Fourteen points, 8 january, 1918.* (http://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp) (1. 3. 2009)

⁵³ Většina autorů se shoduje na přítomnosti Ilyrů, kteří v sobě sdružovali mnoho kmenů (např. Dardanové, Paeonové,...) dále pak například *Thrákové*, viz HRADEČNÝ, Pavel a kol.: *Dějiny Albánie*. Praha 2008, s. 16; MALCOLM, Noel: *Kosovo: a short history*. London 1998, s. 28; ČIRKOVIĆ, Sima M.: *The Serbs*, Oxford 2004, s. 2. Kmenovou kompozici Balkánu také reflektuje mapa č. 2.

⁵⁴ MALCOLM, N.: c. d., s. 28; GIRGLE, Patrik: *Kosovo*. Praha 2006, s. 9; JUDAH, Tim: *Kosovo: what everybody needs to know*. Oxford 2008, s. 18.

⁵⁵ Nejprokazatelnější důkazy o ilyrských kořenech kosovského etnika přináší etymologická analýza, viz JACQUES, Edwin E.: *The Albanians: an ethnic history from prehistoric times to the present*. London 1995,

kosovského etnika. Nejpodstatnějším zjištěním proto zůstává fakt, že se současné kosovské společenství přirozeně identifikuje s primárně albánským mýtem o společném původu Ilyrů. Tato neschopnost ztotožňovat se s odlišným mýtem o společném původu, podporuje předpoklad o nemožnosti příslušet jedinečné etnické skupině a zároveň sdílet mýtus o společném původu s jiným etnikem. Pokud tato situace nastane, přirozeně se vytrácí vědomí etnické výlučnosti, které poskytuje fundamentální oporu pro formování svébytného národa, resp. národní identity. Příkladem unikátnosti mýtu o společném původu a jeho aplikaci v českém prostředí nalezneme v příběhu o příchodu Praotce Čecha na horu Říp. Tento pozitivní charakter mýtu společného původu v kontextu kosovského etnika neplatí. Důvodem je dějinná diskontinuita nositelů moci a zastřenost podstatné části historie, kdy například první písemná zmínka o osídlení albánským elementem pochází až z 11. století.⁵⁶

Smithův specifický výraz *sdílená historická paměť* vyjadřuje existenci tradičního⁵⁷ dějinného povědomí o svém etniku a jeho historické roli. V případě kosovských Albánců se jedná o nesmírně komplikovanou historii, kdy kosovský region spravovali různá impéria (např. Římské, Byzantské, Osmanské,...). Na jednu stranu „kosovská paměť“ obsahuje nesmírně pestrou paletu vlivů, ale přirozeně tenduje k selektivnímu pohledu na historii, kdy pro potřeby nacionalismu se přehnaně zdůrazňují či naopak bagatelizují jednotlivé dějinné události. Zastánci kosovského výkladu například akcentují jak ilyrské období (a to i z důvodu legitimizace mýtu o společném původu), tak i periodu pod osmanskou nadvládou v druhé polovině 19. století⁵⁸ Naopak období, kdy kosovská provincie patřila do středověkého Srbska, nepředstavuje nijak zvlášť zásadní období pro kosovskou historii. Kosovská historická paměť se začíná výrazněji lišit od albánské až od roku 1912, kdy Albánie vyhláší nezávislost, ale bez kosovské provincie, která podle Londýnské smlouvy⁵⁹ (1913) připadla Srbsku, jako následek tzv. První balkánské války⁶⁰. Od této chvíle se

s. 30-8. Na druhou stranu P. Girgle poukazuje na absenci klíčového pramene – rozluštěného ilyrského textu. Viz GIRGLE, P.: c. d., s. 9.

⁵⁶HRADEČNÝ, P. a kol.: c. d., s. 41.

⁵⁷ Z latinského *traditio/tradere* – předávat. Tedy povědomí, které se předává z generace na generaci různými komunikačními způsoby.

⁵⁸ Jednalo se o etapu albánského národního obrození – *Rilindja*. Více SKENDI, Stavro: *Beginnings of Albanian Nationalist and Autonomous Trends: The Albanian league, 1878-1881*. American Slavic and East Europe review, 12, 1953, 2, s. 219-232; MALCOLM, N.: c. d., s. 217-238. Albánský nacionalismus v kosovském regionu před roky 1912-13 nebyl bilaterálním problémem se Srbskem, ale také ohrožoval řecké a dále černohorské aspirace, viz HALL, Richard C.: *The Balkan wars 1912-1913*. London 2000, s. 9.

⁵⁹ *Treaty of London, 30 may, 1913*. (<http://www.scribd.com/doc/6495910/Treaty-of-London>) (1. 3. 2009)

⁶⁰ Okupovaná místa Aliančními spojení, viz mapa č. 3.

u kosovských Albánců začala vyvíjet svébytná historická paměť, odlišná od primárně Albánské, jelikož v obou regionech začal diferenciovaný historicky a státnický rozvoj.

Kosovské etnikum se začalo od 1913 kulturně odlišovat od ostatního albánského elementu na Balkáně. Primárním důsledkem tohoto trendu se stala nucená izolace od společného etnika. Tato nepřirozená podmínka vzniku dichotomie kulturního, historického, státnického a společenského vývoje byla dále živena etnicko-lingvistickou rozštěpeností samotných Albánců do dvou kmenů. První kmen *Toskú* odedávna obýval jižní partii současné Albánie, zatímco kmen *Gegú* severní partii Albánie a dnešní kosovský region a přilehlé oblasti.⁶¹ Zároveň se tyto dva kmény lišily v mnoha aspektech života.⁶² Problematický charakter obou kmenových skupin představovala vnitřní sociální fragmentovanost, tj. nedostatečná homogenita.⁶³ Dualitu kulturního vývoje výrazněji akcelerovalo posílení izolace území Albánie a Kosova po roce 1948, které se stalo integrální součástí Titovy Jugoslávie. Blokádou tehdy stalinistické Albánie znamenala dokonce znemožnění tranzitu osob a zboží přes pozemní i vzdušný prostor.⁶⁴ Vzájemná separace a rozdílné politické prostředí v rámci zemí s komunistickým režimem nechali proto vzniknout i podmínkám pro vznik *odlišujících prvků kultury* ve smyslu Smithovy teorie. (viz kapitola 2.1.1.)

Etnické sepětí s určitým *teritoriem* představuje jeden z nejspornějších bodů v kontextu kosovského nacionalismu. Již od antiky se nejednalo o homogenně osídlený region. Historické změny nositelů moci doprovázely též etnické proměny v osídlení. Dlouhodobě se jedná o etnicky smíšený region, několikrát například cíleně doosídlován.⁶⁵ Hranice Kosova determinovalo jak časté imperiální soupeření, tak hojné vnitrobalkánské konflikty.⁶⁶ Z již zmíněného předpokladu, který pro kosovské

---

⁶¹ HRADEČNÝ, P. a kol.: c. d., s. 161.

⁶² Tamtéž, s. 161.

⁶³ Tamtéž, s. 201.

⁶⁴ Tamtéž, s. 445.

⁶⁵ Stav etnické struktury na přelomu 19. a 20. století, viz Mapa č. 4. K etnografickému vývoji kosovské provincie od 1921 do roku 2000, viz FŇUKAL, Miloš – ŠRUBAŘ, Michal: *Kosovo – proměny národnostní struktury v historické perspektivě*. In: KRAFT, Stanislav – MIČKOVÁ, Karolína a kol. (eds.): *Česká geografie v evropském prostoru. XXI. sjezd České geografické společnosti České Budějovice 30. 8. – 2. 9. 2006*. České Budějovice 2006, s. 42-52.

⁶⁶ Časté proměny hranic ukazuje příklad územních zisků středověkého Srbska, viz Mapa č. 5. Rozsahy okupace v první polovině 20. století, viz Mapa č. 6.

Albánci do jisté míry znamená axiom, že kosovské etnikum patří k nástupnickému etniku ilyrské kmenové skupiny, logicky vyplývá i teritoriální požadavek na kosovskou provincii. Na základě topografických a etnografických záznamů se jedná o velice spekulativní premisu, jež se neopírá o relevantní soubor pramenů potvrzující dlouhodobé osídlení jedním, resp. albánským etnikem. Chybí byť i mytologický pramen, který by výlučně označoval kosovské etnikum jako dědice určité konkrétní oblasti, tak jako je tomu například u židovské diaspory v případě mnoha biblických zmínek.

Charakter dějin kosovského etnika symbolizuje vytrvalý boj proti útlaku. Jak trefně poznamenává Anne-Marie Thiessová: „*Rozpoutání války, vyvraždování, etnické čistky, národ stmelí, ať již je obětí nebo vykonavatelem oněch hrůz*“⁶⁷. Paradoxně mají tyto hrozné události největší mobilizační potenciál ke vzájemné *solidaritě* a sounáležitosti. Těchto „mobilizačních impulsů“ najdeme v historii kosovského regionu mnoho. Pokud zůstaneme pouze v časovém kontextu 20. století, jmenujme již dříve zmíněné Balkánské války, které předznamenovaly první a druhou světovou válku a dále pak komunistický útlak Titovy Jugoslávie v kosovské provincii, kde dlouho nebyly garantovány rovnocenné podmínky pro kosovské soužití s ostatními národy v rámci státu. Nakonec není potřeba se široce seznamovat s všeobecně známými hrůzami let devadesátých na konci milénia. Efekt desintegrace kosovského etnika se z logiky výše uvedeného výroku nedostavil, ba naopak se obranné snahy přetvořily jak v mírový⁶⁸, tak ozbrojený odpor⁶⁹ či do podoby kulturní resistance. V těchto postupech, zvláště pak v oblasti kulturní resistance, se kosovský obranný boj dá srovnat s katalánským příkladem v období frankistického útlaku. V obou případech nalezneme identický fenomén, který M. Guibernau nazývá „akce solidarity“ („solidarity actions“). Jedná se o nenásilné akce zorganizované malou skupinou intelektuálů, které však vyvolají masovou mobilizaci, a tím demonstrují sílu opozice.⁷⁰ Kosovským příkladem této akce solidarity se stala například petice „Za demokracii, proti násilí“, kterou koncem 80. let podepsalo přes 400 tisíc lidí.⁷¹ Tento

⁶⁷ THIESOVÁ, Anne-Marie: *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. Brno 2007, s. 245.

⁶⁸ V roce 1989 vzniká Demokratická liga Kosova, LDK. Jedním ze zakladatelů a nejznámější představitel Ibrahim Rugova je nazýván „balkánským Gándhím“ pro identifikaci s nenásilným odporem. Viz CLARK, Howard: *Civil resistance in Kosovo*. London 2000, s. 66-7.

⁶⁹ Více STYSKALIKOVÁ, VĚRA: *Kosovská osvobozená armáda (UÇK)*. Rexter, 2, 2003, 1, s. 1-14. (<http://www.rexter.cz/archiv.aspx>) (1. 3. 2009)

⁷⁰ GUIBERNAU, M.: *Nationalism and Intellectuals in Nation without States: the Catalan Case*. Political studies, 48, 2000, s. 1000. (www.recercat.cat/bitstream/2072/1244/1/ICPS222.pdf) (1. 3. 2009)

⁷¹ MALCOLM, N.: c. d., s. 347.

masový efekt razantně demonstroval jednotu a sílu smýšlení občanů a vedl k následným personálním změnám ze strany srbské administrativy v kosovské autonomní oblasti.

2.1.1. Kulturní rozměr a specifika kosovské etnické společnosti

Jazyková otázka představuje i v současném Kosovu neuzavřenou kapitolu vnitroalbánského kulturního rozkolu. Zároveň se jedná o nejvýraznější znak vnitroalbánské štěpné linie mezi severním kmenem Gegů, a jižních Tosků. Kulturní kmenové rozdíly představují nejsilnější argument zastánců konstruování vlastní kosovské identity. Stejně jako se v oblastech dnešního Kosova, části Makedonie a Černé hory po několik staletí kulturně formoval kmen Gegů, tak se i formoval specifický dialekt Albánštiny.⁷² Lingvistická mapa jasně ukazuje celkem jasné oddělení severojižně směřované. Z pohledu jazykové otázky se však obě lingvistické skupiny liší pouze na úrovni dialektu. Rozdílnost obou větví albánštiny nedosahuje takové úrovně, aby si obyvatel Kosovské republiky nerozuměl s občanem Albánie.⁷³ Zásadním se pro současnou jazykovou strukturu stal jazykový kongres v Tiraně roku 1972, kdy se standardizovala současná spisovná albánština na základě jihoalbánského dialektu (Tosk).⁷⁴ Kosovští Albánci tuto novou podobu přijali a dnes slouží Gegský dialekt jen jako málo frekventovaná forma komunikace a to především na venkově. Tato akceptace nového jazykové standardu, znamenala vzdát se jedné z podstatných kulturních odlišností. Ačkoli se již zmíněný Migjen Kelmendi snaží o obnovu Gegského dialektu, standardní albánština dominuje naprosté většině formální komunikace.

Náboženská otázka v kosovském regionu překvapivě neznamena jeden z nejsilnějších kulturních pilířů. Tuto skutečnost determinoval multireligiozní charakter regionu, silná historická zakořenělost ortodoxní křesťanské větve a pozdní proces islamizace kosovského obyvatelstva. Multináboženský charakter pramenil z častého kulturního tření mezi evropskou a osmanskou částí Balkánu. Vlna christianizace proběhla především v dobách Byzantské nadvlády a ve středověku.⁷⁵ Naproti tomu islamizace začala až v 17. století a především v 18. a během 20. století konvertovala

⁷² Rozšíření Gegského dialektu, viz mapa č. 7. Rozsah dialektu Tosk, viz mapa č. 8.

⁷³ Detailní rozbor obou dialektů německo český etymolog Julius Pokorny ve svém unikátním slovníku *Proto-Indo-European Etymological Dictionary. Revisited edition*. Indo-European Etymological Association, 2007. (<http://dnglu.org>) (1. 3. 2009)

⁷⁴ GIGLE, P.: c. d., s. 48-9 a 139.

⁷⁵ Hustota struktury křesťanských staveb ukazuje na intenzivitu christianizace, viz mapa č. 9.

asi 2/3 Albánců.⁷⁶ Z těchto důvodů nehraje kosovská náboženská otázka v procesu formování identity takovou roli, jako například u Srbů, kteří pociťují silnější fixaci na ortodoxní křesťanství.⁷⁷

V kulturních, vzdělanostních a tradičních odvětvích Kosova můžeme pozorovat zvláště ve 20. století mnohem specifičtější vývoj než v tehdejší Albánii. To souviselo s již zmíněnými mezníky, kdy kvůli konfliktům nastávaly dějinné periody izolace kosovské oblasti od teritoria Albánie. To paradoxně stimulovalo rozvoj ryze kosovských regionálních elementů ve všech oborech, zvláště patrné v zakládání kulturních institucí. Již několik měsíců po neprodyšném uzavření Titovy Jugoslávie vůči Albánii vzniká první umělecká škola v Peji (Peć), dalším příkladem kosovského kulturního rozvoje se stalo založení Prištinské univerzity s fakultou umění v roce 1962, či otevření Kosovské galerie umění.⁷⁸ Mezi hlavní kosovské umělce patří například celosvětově uznávaný sochař Agim Çavdarbasha, či malíři Muslim Mulliqi a Nebih Muriqi.⁷⁹ Kosovské muzeum (Muzeu i Kosovës) funguje již od roku 1949.⁸⁰ Centrem vzdělanosti se stala již od svého vzniku Prištinská univerzita, která vychovala několik generací kosovské inteligence.⁸¹ V případě udržování tradic se kosovský region stal uchovatelem typicky albánských zvyků, které v Albánii silně decimoval stalinistický režim.⁸² Paradoxně Titova Jugoslávie, se kterou se kosovští Albánci nikdy nesžili, byla mnohem méně radikální ve snaze zničit tradiční kulturu. Některé podstatné tradice však kosovské etnikum přehodnotilo. Nejznámější příklad se týká silné tradice krevní msty, kde se nastolil nový trend – nenásilné usmiřování.⁸³

2.1.2. Kosovská mytologie a symbolika

Z analýzy kosovské etnické společnosti víme, že přestože se v některých historických obdobích vyvíjel kosovský region odlišně, mytologie se však od albánské téměř neliší. Nadto zde objevujeme mnoho stejných mytologických postav, se kterými

⁷⁶ BELL-FIALKOFF, Andrew: *Etnické čistky*. Praha 2003, s. 175; MINKOV, Anton: *Conversion to Islam in the Balkans: Kisve bahahi Petitions and Ottoman social life 1670-1730*. Leiden 2004, s. 28-63.

⁷⁷ PERICA, Vjekoslav: *Balkan Idols: Religion and Nationalism in Yugoslav States*. New York 2002, s. 6-16; SAIDEMAN, Stephen M.: *The Ties that Divide: Ethnic politics, Foreign policy, and International conflict*. New York 2001, s. 110-111.

⁷⁸ BUŽANČIĆ, Vlado: *Introduction*. In: BUŽANČIĆ, Vlado a kol.: *Arti Bashkëkohor i Kosovës*, Prishtinë 2000, s. 60-6.

⁷⁹ ELSIE, Robert: *Historical dictionary of Kosova*. Lanham 2004, s. 123.

⁸⁰ Tamtéž, s. 124.

⁸¹ Vice CLARK, H.: c. d., 100-2.

⁸² ELSIE, R.: *A dictionary of Albanian Religion, Mythology, and Folk Culture*. London 2001, s. xi; ELSIE, R.: *Historical dictionary of Kosova*, s. 112-3.

⁸³ CLARK, H.: c. d., s. 60-4.

se identifikují i Srbové, jelikož se například jedná o katolické světce.⁸⁴ Pokud si národní mýty rozdělíme do tří skupin⁸⁵, zjistíme, že zde existuje asymetrie ve prospěch třetí skupiny. To způsobuje možnost dvojaké identifikace ke každé skupině mýtů.

První prastarou skupinu mýtů nejvíce charakterizuje ztotožnění se s odkazem na Ilýrskou kmenovou skupinu a Ilýrii jako územní útvar. Ta přibližně kopírovala jazykové rozložení na Balkáně (viz mapa č. 2) a zahrnovala celé pobřeží od dnešní jižní Albánie až po Istrijský poloostrov. Primárně však jde o přihlášení se k albánskému mytologickému základu. Mytologický vrchol národa ve formě *mýtu o zlatém věku* se v kosovském případě shoduje s albánským vrcholným obdobím. Podle Arbnora Dushiho z Prištinské univerzity se jedná o rané 15. století, kdy spojený albánský národ bránil jeho největší historický hrdina *Skanderbeg*⁸⁶ před Osmanskými nájezdy.⁸⁷ Poté nastává dlouhé období úpadku pod nadvládou Osmanské říše, který se navíc prohlubuje 20. stoletím a panováním Srbů. Úpadek za vlády Srbů se již přirozeně týká pouze kosovských Albánců, stejně tak i mýtus o obrození. Pro podpoření obrodného procesu měly pro vytvoření novodobé mytologie zásadní vliv násilné konflikty mezi Srby a kosovskými Albánci. Války a etnické čistky především v 90. letech proti kosovskému etnicky albánskému obyvatelstvu poskytly podmínku pro „*zdroj mýtů a vzpomínek pro budoucí generace*“⁸⁸. Vznikají zde dva obrozenecké proudy se symbolickým podtextem: *násilný* a *nenásilný* boj za svobodu. První proud reprezentuje *Kosovská osvobozenecká armáda*, z jejichž vojenských akcí vzešlo mnoho novodobých hrdinů⁸⁹. Nenásilným protipólem se stala Demokratická liga Kosova (LDK) se svým hlavním vůdcem 90. let Ibrahimem Rugovou⁹⁰.

Symbolika, ačkoli se s ustavením nového státu radikálně proměnila, neverbálně vypovídá o vnitřních tendencích kosovské společnosti mnohé. Již zběžný pohled na

---

⁸⁴ Například Svatý Alexandr, Svatý Basil, viz ELSIE, R.: *A dictionary of Albanian Religion, Mythology, and Folk Culture*, s. 6-7 a 23.

⁸⁵ 1) mýtus „vzniku, místa, původu“, 2) mýtus „zlatého věku“, 3) mýtus „úpadku, obrození“.

⁸⁶ Reálné jméno Gjergj Kastriot.

⁸⁷ DUSHI, Arbnora: *The Albanian Oral Tradition in Kosova*. Elore, 10, 2003, 1, (http://www.elore.fi/arkisto/1_03/dus103.html) (1. 3. 2009)

⁸⁸ SMITH, A. D.: *Etnický základ národní identity*. In: *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha 2003, s. 279.

⁸⁹ Například Adem Jashari, viz JUDAH, T.: c. d., s. 80. Připomínání Jashariho heroické smrti, viz *Uncle it's Done!* New Kosova Report, 16. 2. 2008. (<http://www.newkosovareport.com/20080216566/Society/Uncle-Its-Done.html>) (1. 3. 2009)

⁹⁰ TRAYNOR, Ian: *Kosovo mourns independence hero*. The Guardian, 23. 1. 2006. (<http://www.guardian.co.uk/world/2006/jan/23/balkans>) (1. 3. 2009)

ukázku z katalogu výstavy „Symboley Kosova – Simbolet e Kosovës“⁹¹, která se konala v Kosovské galerii umění v roce 2007, ukazují na slabost vlastní identity a zároveň neschopnost odlišit se od Albánie. Naprostá dominance červené a černé, spolu s častým motivem albánské orlice, tolik typické pro sousední Albánii, symbolicky hovoří o příslušnosti ke zbytku albánského elementu na Balkáně. Novou státní symboliku⁹², která se naprosto odlišuje od všech dosavadních návrhů, nelze ve světle neobvyklých podmínek soutěže⁹³ brát, jakožto skutečný symbol výrazu národní identity. Hymna Kosovské republiky⁹⁴ má pouze instrumentální charakter, který bez doprovodných slov nemůže mít konfliktní charakter. Jedním z důležitých symbolů v každém nově se rodícím státě představuje vlastní měna (i když ne pokaždé, viz Černá Hora). Ačkoli se nejedná o rozhodující symbol národní svébytnosti, významně napomáhá k intenzivnějšímu uvědomění skupinové odlišnosti. V případě Kosovské republiky tento významný symbol chybí, jelikož obyvatelé používají k platbě kosmopolitní měnu – euro.

---

⁹¹ Výstava obsahovala velké množství návrhů na vlajku kosovského regionu, viz příloha č. 1.

⁹² Viz příloha č. 2.

⁹³ Poslední podmínkou na výsledný projekt, říká, že vlajka by měla „reflektovat touhu lidí v Kosovu integrovat se do euro-atlantických struktur“. (<http://www.assembly-kosova.org/?krye=documents&docid=36&lang=en>) (1. 3. 2009)

⁹⁴ Název „Europe“ zkomponovaná Mehdi Mengjiqim. Poslech: (<http://www.kryeministri-ks.net>) (1. 3. 2009)

2.2. Analýza Kosovské národní identity

Kosovskou oblast můžeme charakterizovat jako region, ve kterém se v současnosti střetávají dvě tradiční národní identity (*albánská, srbská*), se silným etnickým základem, a dvě relativně nové (*evropská, kosovská*), stavějící na hodnotových a kulturních aspektech. Mnohem vyšší úroveň ztotožnění v současnosti shledáváme s tradičními identitami. Demonstruje to například vztah ke státní hymně kosovského obyvatelstva, ještě před vyhlášením nezávislé Kosovské republiky. Před 17. únorem 2008 se za hymnu Kosova považovala Beethovenova *Óda na radost* (oficiální hymna EU), ale identifikace s tímto symbolem evropské identity téměř neexistovala, jelikož při ceremoniích kosovští Albánci zpravidla zpívali hymnu sousední Albánie.⁹⁵ Podobnou slabost směrem k nové, čistě kosovské identitě naznačuje zdůvodnění výběru nové státní hymny. Konstituování Kosovské republiky s odsouhlasením albánské státní hymny, jako oficiálního symbolu může způsobit nepřijetí kosovské resp. albánské hymny za svoji.⁹⁶ Toto tvrzení odhaluje dvě zásadní věci: vnitřní touhu po albánské symbolice; strojený charakter státní symboliky, sloužící pouze k zastírání té skutečně relevantní.

Jelikož *ethnie* slouží jako etnický základ pro národní identitu, mnoho aspektů tvořících národní identitu již bylo reflektováno v předchozích kapitolách analytické části. Otázky *historického teritoria, společných mýtů a paměti*, či *společné kultury* představují integrální součásti Smithova konceptu etnické společnosti a již není nutné opakovat argumentaci z předchozích stránek. Detailnější rozbor naopak zaslouží legislativní a ekonomický rozměr národní identity.

Společná práva a povinnosti, legislativně definované, garantuje na nejvyšší úrovni kosovská ústava. Jedná se o moderně psanou konstituci podle vzoru západních zemí. Základní myšlenkou tohoto ústavního textu je zdůraznění inkusivního charakteru občanství. Již v prvních řádcích preambule či v úvodních člancích se jasně hovoří o občanském základu Kosovské republiky.⁹⁷ Motivem pro tento velice silný důraz na občanský charakter se jeví eliminace nebezpečí pokračujícího nacionálního konfliktu, založeného primárně na etnickém základě. Občanský charakter státu má za následek transformaci nacionalismu do podoby tzv.

⁹⁵ *Kosovo parliament approves new national anthem*. RIA Novosti, 11. 6. 2008. (<http://en.rian.ru/world/20080611/110143221.html>) (1. 3. 2009)

⁹⁶ *Trying to avoid offense, Kosovo chooses anthem*. IHT, 11. 6. 2008. (<http://www.iht.com/articles/2008/06/11/europe/kosovo.php>) (1. 3. 2008)

⁹⁷ *Constitution of the Republic of Kosovo*. Kapitola I, Článek I. (<http://www.kryeministri-ks.net>) (1. 3. 2009)

občanského nacionalismu. Nejpodstatnější rozdíl představuje přístup k cílům nacionálních aspirací ve vztahu ke státní suverenitě. Zatímco v případě etnického nacionalismu mají nacionalisté za cíl narušení suverenity (secese, konfederalismus,...), v prostředí občanského nacionalismu zůstává státní suverenita zachována a největším cílem nacionalistů zůstává reforma existujícího státního systému (sdílení moci, federalismus,...).⁹⁸ V etnicky komplikovaném regionu se tento postup, typický pro řešení etno-nacionálních konfliktů v západních zemích⁹⁹, stal jediným možným řešením pro nastolení byť křehkého, ale mírového soužití. Garance rovných lidských, politických a občanských práv, definovaná pro všechny občany Kosova představuje vitální podmínku pro aplikaci tohoto modusu vivendi¹⁰⁰ s pozitivním výhledem do budoucna.¹⁰¹

Poslední definiční znak Smithova pojetí národní identity představuje *společná ekonomika s územní mobilitou*. V tomto bodě vidí autor jeden z nejslabších aspektů kosovské národní identity. Ekonomika má ve standardních společnostech celonárodní charakter a již tento předpoklad u kosovské ekonomiky neplatí, a to minimálně na úrovni společné měny. Přestože je deklarovanou společnou měnou *euro*, v oblastech obývaných Srby se stále platí dináry.¹⁰² Kosovský region trpí zanedbáním procesu ekonomické přeměny ze zemědělského na industriální charakter ekonomiky. Již v dobách SFRJ znamenala kosovská oblast nejchudší část, kde měli obyvatelé sotva poloviční životní úroveň než ve zbytku celé federace.¹⁰³ Ekonomické problémy současného Kosova dominují oblastem energetiky či zaměstnanosti. Kosovská ekonomika nemá takový potenciál, který by poskytoval energetickou soběstačnost. V současnosti například spotřeba elektrické energie přibližně 4x převyšuje její kosovskou produkci.¹⁰⁴ Nezaměstnanost dosahuje dlouhodobě jedny z nejvyšších hodnot na světě, kdy procento nezaměstnaných podle Kosovského statistického úřadu odhadem činí až 44 % populace

⁹⁸ NIKOLAS, Margareta Mary: *False Opposites in Nationalism: An examination of the Dichotomy of Civic Nationalism and the Ethnic Nationalism in Modern Europe*. Center for European studies 1999, Kapitola I. (<http://www.nationalismproject.org/articles/nikolas/ch1.htm>) (1. 3. 2009)

⁹⁹ Například mírový proces v Severním Irsku, viz O'DUFFY, Brendan: *British and Irish conflict regulation from Sunningdale to Belfast, Part II: Playing for a Draw 1985-1998*. Nations and Nationalism, 6, 2000, 3, s. 399-435. (<http://www3.interscience.wiley.com>)

¹⁰⁰ Způsob soužití.

¹⁰¹ *Constitution of the Republic of Kosovo*. Kapitola II. (<http://www.kryeministri-ks.net>) (1. 3. 2009)

¹⁰² *Euro used as legal tender in non-EU nations*. IHT, 1. 1. 2007. (<http://www.iht.com/articles/2007/01/01/business/euro.php>) (1. 3. 2009)

¹⁰³ PALAIRET, Michael: *Ramiz Sadiku: A Case Study in the Industrialization of Kosovo*. Soviet Studies, 44, 1992, 5, s. 899. (www.jstor.org)

¹⁰⁴ *The 2008 World Factbook*. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>) (1. 3. 2009)

v produktivním věku.¹⁰⁵ Z tak vysokého procenta nezaměstnaných rezultuje vysoký podíl šedé ekonomiky, vysoká míra kriminality či organizovaného zločinu. Celkově nelze hodnotit kosovskou ekonomiku jako plně funkční a soběstačnou. Tato skutečnost znatelně komplikuje nejen proces formování národní identity, ale hraje zásadní roli v otázce stability Kosovské republiky do budoucna.

---

¹⁰⁵ *Enti i Statistikës se Kosoves* (<http://www.ks-gov.net/ESK>) (1. 3. 2009)

Závěr

Autor prezentované práce si v úvodu vytkl za cíl: 1) Provéřit etnické předpoklady pro vznik kosovské národní identity podle definičních kritérií z pohledu etnosymbolistické teorie. 2) Analyzovat proces formování kosovské identity, identifikovat důležité aspekty a mezníky, zhodnotit současný stav. Pro dosažení těchto cílů pomohla definice dvou samostatných hypotéz, které se vztahovaly k jednotlivým bodům.

První hypotéza se snažila na případě nově vzniklé Kosovské republiky prověřit, v intencích Smithovy teorie, existenci a sílu etnického elementu kosovského etnika, který je pro etnosymbolismus jedním ze dvou nosných pilířů. Nejvhodnější způsob k otestování první hypotézy představoval detailnější rozbor jednotlivých definičních znaků etnické společnosti, a konfrontace s historickými, kartografickými a empirickými daty. Již v prvním bodě při analýze kolektivního jména se ukázala slabina aktuálních snah o definování se kosovských Albánců jako nové, jedinečné a svébytné etnikum s novým pojmenováním – Kosované. Tento nový výraz je přijímán, jako nepřírozený a má do jisté míry pouze nacionalistický charakter. Mytologická složka poskytuje nezpochybnitelnou diferenciací funkci, jelikož odhaluje vnitřní společenskou identifikaci s jedinečnou projekcí historického původu, který však nutně nemusí mít reálný základ. Kosovské etnikum se plně identifikuje s ryze albánským mytologickým původem. Nelze tudíž hovořit o nějakém druhu unikátnosti etnika. Sdílená historická paměť se opět shoduje s albánskou, ale jen do momentu nuceného izolování, na základě výsledků první balkánské války. Paradoxně kvůli oboustranné izolaci vynikají kulturní odlišnosti, které jsou ale jen na regionální úrovni a v míře zachování dříve společné albánské kultury. Relativně menší snaha Titovy Jugoslávie o odstraňování tradiční kultury v Kosovu, měla za následek zachování albánských zvyků, tradic a způsobu života, i když s regionálními obměnami. Titova Jugoslávie měla díky faktické separaci kosovských Albánců od ostatního albánského etnika na Balkáně určitou možnost, na základě zvýraznění kmenových odlišností Gegů (obyvatelé Kosova) a Tosků (obyvatelé Albánie) vytvořit novou kosovskou identitu. Tato možnost však nebyla využita a s rozpadem Jugoslávské federace se naplno obnovila snaha po identifikaci s albánskou identitou. Historicko-teritoriální fixace na určitou, specifickou a přitom objektivně prokazatelnou oblast v případě kosovského etnika zcela absentuje. Na druhou stranu se u kosovských Albánců, kvůli mnoha historickým útrapám vyvinula neobyčejná míra solidarity, zesílená zvláště na

konci 90. let z důvodů páchání válečných zločinů na obyvatelstvu, což paradoxně výrazně napomohlo k etnické konsolidaci. A. Smith tvrdí, že tam kde je přítomen soubor prvků typických pro etnické společenství, jde jasně o historicko-kulturní společenství s vědomím společné identity. Jelikož se prokazatelně potvrdil pouze jeden atribut, nelze proto do výše uvedené historicko-kulturní skupiny zařadit kosovské Albánce. Z tohoto důvodu se hypotéza č. 1 – považující etnický základ v nově ustavených státech za podstatný prvek pro formování národa a národní identity zcela potvrdila. Zároveň lze záporně odpovědět na výzkumnou otázku, zdali kosovské etnikum dostatečně splňuje definiční znaky Smithova konceptu ethnie.

Hypotéza č. 2 se detailněji soustředila na mytologické, symbolistické a kulturní zdroje kosovské národní identity, které zároveň představují druhý pilíř etnosymbolismu. Pro takto těžko uchopitelnou analýzu se ukázalo nejschůdnější soubor mýtů nejen kategorizovat podle skupin používaných samotným Smithem, ale také analyzovat proměny v identifikacích nejdříve na ryze albánské mýty, ale později i na nově vytvořené, které lze již vnímat jako vlastní, kosovské. Mezi důležité zjištění patří identifikace kosovských Albánců se zásadním albánským mýtem „zlatých časů“. Identifikace s albánskými mýty se liší v pouze v posledních dvou fázích tj. mýtus o úpadku a mýtus o obrození, jelikož tyto dvě fáze jsou asociovány především s útlakem a emancipací pod nadvládou Srbů. Mýtem a symbolem zároveň, se stalo hnutí za osamostatnění ať již svým nenásilným či násilným projevem. Tyto symboly nedávné minulosti, slouží jako jedny z nejsilnějších zdrojů, ze kterých čerpá nový konstrukt čistě kosovské národní identity. Přesto že se dvě nejmladší kategorie mýtů dají označit jako pouze kosovské, nejedná se o natolik silný a hlavně historicky dostatečně dlouhý fenomén, který má potenciál stát se nosným prvkem kosovské národní identity, z důvodu dlouhodobosti procesu vytváření národní identity. Není však do budoucna vyloučeno, že se tyto novodobé mýty stanou ještě mnohem relevantnější než dosud.

Symbolika snad nejvíce ze všech zkoumaných aspektů odhaluje slabost konstrukce kosovské národní identity. Prosté srovnání dosavadní symboliky s jasně albánskými motivy, s nově používanými znaky a symboly, demaskuje naprostý rozpor a účelový charakter, bez snahy o symbolickou kontinuitu. Dřívější jazyková odlišnost mezi oběma albánskými dialekty se z velké části vytratila již po redefinování spisovné albánštiny v 70. letech 20. století. Tento trend se potvrdil spontánním přijetím standardizované albánštiny především v reakci na oslabení albánsko-

jugoslávské izolace, v 90. letech 20. století. Na druhou stranu se lingvisticko-kulturní rozdíl mezi oběma albánskými kmeny stále zůstává hlavním zdrojem kosovské identity i v současnosti. Náboženský rozměr je oslaben jak z důvodu snahy nového státu o maximální sekularizaci, ale také díky relativně pozdní islamizaci regionu, který má dodnes silné katolické kořeny. Z výše uvedených důvodů lze říci, že i hypotéza podtrhující nezbytnost existence jedinečných mýtů, symboliky a kulturních specifik pro formování národní identity byla potvrzena. Následně lze i záporně odpovědět na výzkumnou otázku, zdali má kosovské etnikum dostatek vlastních mýtů a symbolů s doplněním, že aktuálně opravdu neexistuje dostatek těchto atributů, ale do budoucna nelze vyloučit zvýšení důležitosti a míry identifikace s novými mýty a symboly.

Pro větší komplexnost analýzy kosovské národní identity je nutné připomenout, že zbylý legislativní aspekt národní identity představuje díky západní předloze ukázkový přístup k řešení etnického nacionalismu a garance všech moderních práv, a proto se ukázal jako jeden z mála beze zbytku naplněn. To vše v kontrastu s ekonomickým rozměrem současné kosovské národní identity, který nelze považovat za úspěšný. Současná dysfunkční a nesoběstačná ekonomika se stala prostředím pro organizovaný zločin a zároveň zdrojem bezpečnostních rizik pro celý Balkánský poloostrov. Na druhou stranu zůstává i klíčem k podstatnému zlepšení situace současných obyvatel Kosova.

Tato práce si v širším kontextu také kladla za cíl přispět k rozvoji akademického bádání na poli stále aktuálnějšího studia formování národů a národních identit v současném světě. Do budoucna je zde mnoho nových námětů pro další výzkum. Pokud se týká samotné Kosovské republiky, neexistuje zde analýza vlivu kosovských elit a intelektuálů na formování kosovského národního uvědomění, jak to demonstroval M. Hroch a M. Guibernau na českém, resp. katalánském příkladu. Zajímavou oblastí, v českém prostředí minimálně zpracovanou, reprezentuje problematika nucené izolace od původního etnika a její následný vliv na vznik odlišných identit. Toto téma lze studovat, jak na společenské úrovni s pomocí teorií nacionalismu, tak na úrovni jedinců, kdy se dá očekávat větší důraz na psychologický rozměr.

Ustavení Kosovské republiky v žádném případě nevyřešilo komplikovaný národnostní problém Balkánu, ale ho pouze transformovalo do nové podoby. Velkou otázkou do budoucna je reakce dalších albánských menšin v sousední Černé Hoře či

Makedonii, zdali úspěšně završená snaha kosovských Albánců o nezávislost nepovzbudí ostatní Albánce k budoucím emancipačním snahám.

Prameny a literatura

Prameny:

ANDREE, Richard: Ethnographic map of the Balkan Peninsula. Constantinople and the Sea of Marmara. In: *The Times Atlas*, Times, London 1895, 117.
(<http://www.davidrumsey.com>)

Constitution of the Republic of Kosovo.
(<http://www.kryeministri-ks.net>)

President Woodrow Wilson's Fourteen points, 8 January, 1918.
(<http://avalon.law.yale.edu>)

Treaty of London. 30 May, 1913.
(<http://www.scribd.com>)

The 2008 World Factbook.
(<https://www.cia.gov>)

Literatura:

ANDERSON, Benedict: *Imagined communities*. London, Verso 1983, 160 s.

ARDONIC, Mimosa: *Kosovo and Montenegro: Why different outcomes?* Diplomová práce. Växjö, Växjö Universitet 2008, 45 s.
(<http://vxu.diva-portal.org>)

ARMSTRONG, John: *Nations before nationalism*. In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Nationalism*. Oxford, Oxford university press 1994, s. 140-7.

BEN-ISRAEL, Hedva: *Nacionalismus v historické perspektivě*. In: Miroslav Hroch (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha, Slon 2003, s. 297-316.

BÉLAND, Daniel – LACOURS, André: *Nationalism, Public Policy, and Institutional Development: Social Security in Belgium*. *Journal of Public Policy*, 25, 2005, 2, s. 265-285.
(<http://www.danielbeland.org>)

BELL-FIALKOFF, Andrew: *Etnické čistky*. Praha, Práh 2003, 327 s.

BELIEN, Paul: *Crisis in Belgium: If Flanders secedes Wallonia disintegrates*. *The Brussels journal*, 9. 9. 2007.
(<http://www.brusselsjournal.com>)

BREUILLY, John: *Nationalism and State. 2nd edition*. Manchester, Manchester university press 1993, 474 s.

BUŽANČIĆ, Vlado: *Introduction*. In: BUŽANČIĆ, Vlado a kol.: *Arti Bashkëkohor i Kosovës*, Prishtinë, Galeria e Arteve 2000, 230 s.

CLARK, Howard: *Civil resistance in Kosovo*. London, Pluto Press 2000. 266 s.

CONNOR, Walker: *The timeless of nations*. Nations and Nationalism. 10, 2004, 1-2, s. 35-47.

(<http://www3.interscience.wiley.com>)

ĆIRKOVIĆ, Sima M.: *The Serbs*. Oxford, Oxford university press 2004, 322 s.

DUSHI, Arbnora: *The Albanian Oral Tradition in Kosova*. Elore, 10, 2003, 1. (<http://www.elore.fi>)

ELSIE, R.: *A dictionary of Albanian Religion, Mythology, and Folk Culture*. London, C. Hurst & Co. Publishers 2001, 357 s.

ELSIE, R.: *Kosova and Albania: history, people, identity*. Open democracy, 25. 2. 2008, (<http://www.opendemocracy.net>)

ELSIE, R.: *Historical dictionary of Kosova*. Lanham, Scarecrow Press 2004, 288 s.

Euro used as legal tender in non-EU nations. IHT, 1. 1. 2007.

(<http://www.iht.com>)

FISHMAN, Joshua A.: *Ethnicity and supra-ethnicity in corpus planning: the hidden status agenda in corpus planning*. In: GUIBERNAU, M. – HUTCHINSON, J. (eds.): *History and national destiny: ethnosymbolism and its critics*. Oxford, Wiley-Blackwell 2004, 216 s.

FŇUKAL, Miloš – ŠRUBAŘ, Michal: *Kosovo – proměny národnostní struktury v historické perspektivě*. In: KRAFT, Stanislav – MIČKOVÁ, Karolína a kol. (eds.): *Česká geografie v evropském prostoru. XXI. sjezd České geografické společnosti České Budějovice 30. 8. – 2. 9. 2006*, České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích 2006, s. 42-52.

GEERTZ, Clifford: *Primordial and civic ties*. In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Nationalism*. Oxford, Oxford university press 1994, s. 29-34.

GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno, CDK 2003, 133 s.

Gheg and Tosk dialect still divides kosovo, Cafe Babel, 18. 3. 2009. (<http://www.cafebabel.com>)

GIDDENS, Anthony: *A Contemporary critique of historical materialism*. London, Macmillan 1981, s. 191.

GIRGLE, Patrik: *Kosovo*. Praha, Libri 2006, 157 s.

GROSBY, Steven: *The Inexpungeable Tie of Primordality*. In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Ethnicity*. Oxford, Oxford university press 1996, s. 51-6.

GROSBY, Steven: *Nationalism: A very short introduction*. New York, Oxford university press 2005, 142 s.

GUIBERNAU, Montserrat: *Anthony D. Smith on nations and national identity: a critical assessment*. *Nations and Nationalism*, 10, 2004, 1-2, s. 125-141.
(<http://www3.interscience.wiley.com>)

GUIBERNAU, M.: *Nationalism*. Cambridge, Polity press 1996, 174 s.

GUIBERNAU, M.: *Nations without states in the EU: the Catalan case*. In: McGARRY, John – KEATING, Michael (eds.) *European Integration and the Nationalities Question*. London, Routledge 2006, s. 216-224.

GUIBERNAU, M.: *Nationalism and Intellectuals in Nation without States: the Catalan Case*. *Political studies*, 48, 2000, s. 989-1005.
(<http://www.recercat.cat>)

HALL, Richard C.: *The Balkan Wars 1912-13*. London, Routledge 2000, 176 s.

HOBSBAWN, Eric: *Několik úvah o nacionalismu*. In: Miroslav Hroch (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha, Slon 2003, s. 109-124.

HRADEČNÝ, Pavel a kol.: *Dějiny Albánie*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2008, 716 s.

HROCH, Miroslav.: *Obecné dějiny II. Dějiny novověku*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1989, 544 s.

HROCH, M.: *Social preconditions of national revival in Europe*. Cambridge, Cambridge university press 1985, 220 s.

JACQUE Edwin E.: *The Albanians: an ethnic history from prehistoric times to the present*. London, McFarland 1995. s. 730.

JUDAH, Tim: *Kosovo: what everybody needs to know*. Oxford, Oxford university press 2008, 208 s.

KEDOURIE, Elie: *Nacionalismus*. In: Miroslav Hroch (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha, Slon 2003, s. 100-8.

Kosovo parliament approves new national anthem. RIA Novosti, 11. 6. 2008.
(<http://en.rian.ru>)

LEVINGER, Matthew – LYTLE, Paula F.: *Myth and Mobilization: the triadic structure of nationalist rhetoric*. *Nations and Nationalism*, 7, 2002, 2, s. 175-194.
(<http://www3.interscience.wiley.com>)

- MALCOLM, Noel: *Kosovo: a short history*. London, MacMillan 1998, 492 s.
- MINKOV, Anton: *Conversion to Islam in the Balkans: Kisve bahahi Petitions and Ottoman social life 1670-1730*. Leiden, Brill 2004, 277 s.
- MOTYL, Alexander J. (ed.): *Encyklopedia of Nationalism. Volume II*. San Diego, Academic press 2001, 924 s.
- NIKOLAS, Margareta M.: *False Opposites in Nationalism: An examination of the Dichotomy of Civic Nationalism and the Ethnic Nationalism in Modern Europe*. Diplomová práce. Center for European studies 1999.
(<http://www.nationalismproject.org>)
- O'DUFFY, Brendan: *British and Irish conflict regulation from Sunningdale to Belfast, Part II: Playing for a Draw 1985-1998*. Nations and Nationalism, 6, 2000, 3, s. 399-435.
(<http://www3.interscience.wiley.com>)
- PALAIRET, Michael: *Ramiz Sadiku: A Case Study in the Industrialization of Kosovo*. Soviet Studies, 44, 1992, 5, s. 897-912.
- PAYNE S. G.: *The Franco regime, 1936-1975*. London, The University Wisconsin press Ltd. 1987, 677 s.
- PERICA, Vjekoslav: *Balkan Idols: Religion and Nationalism in Yugoslav States*. New York, Oxford university press 2002, 368 s.
- PLHÁKOVÁ, Alena: *Dějiny psychologie*. Praha, Grada publishing 2006, 328 s.
- POKORNY, Julius: *Proto-Indo-European Etymological Dictionary*. Revisited edition. Indo-European Etymological Association, 2007. 3441 s.
(<http://dnghu.org>)
- PUSTĚJOVSKÝ, Lukáš: *Primordialismus*. Politologická revue, 8, 2002, 2, s. 100-115.
- RENAN, Ernest: *Qu' est-ce que-une nation?* In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Nationalism*. Oxford, Oxford University press 1994, s. 17-8.
- SAIDEMAN, Stephen M.: *The Ties that Divide: Ethnic politics, Foreign policy, and International conflict*. New York, Columbia university press 2001, 276 s.
- SKENDI, Stavro: *Beginnings of Albanian Nationalist and Autonomous Trends: The Albanian league, 1878-1881*. American Slavic and East Europe review, 12, 1953, 2, s. 219-232.
(<http://www.jstor.org>)
- SMITH, A. D.: *Etnický základ národní identity*. In: Miroslav Hroch (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha, Slon 2003, s. 270-295.

SMITH, A. D.: *Myths and memories of the nations*. Oxford, Oxford university press 1999, 288 s.

SMITH, A. D.: *National identity*. London, Penguin books 1991, 226 s.

SMITH, Anthony D.: *The Ethnic Origins of the Nations*. London, Basil Blackwell 1986, 312 s.

STYSKALIKOVÁ, VĚRA: *Kosovská osvobozená armáda (UÇK)*. Rexter, 2, 2003, 1, s. 1-14. (<http://www.rexter.cz/archiv.aspx>)

ŠUPOVÁ, Tereza: *Uplácelo Kosovo na Maledivách?*. Lidové noviny, 14. 3. 2009. (<http://www.lidovky.cz>)

THIESOVÁ, Anne-Marie: *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. Brno, CDK 2007, 263 s.

TRAYNOR, Ian: *Kosovo mourns independence hero*. The Guardian, 23. 1. 2006. (<http://www.guardian.co.uk>)

Trying to avoid offense, Kosovo chooses anthem. IHT, 11. 6. 2008. (<http://www.iht.com>)

Uncle it' s Done! New Kosova Report, 16. 2. 2008. (<http://www.newkosovareport.com>)

WALDENBERG, Marek: *Terminologie. Národ, národnostní menšiny, národní otázky, národní ideologie*. In: Miroslav Hroch (ed): *Pohledy na národ a nacionalismus*. Praha, Slon 2003, s. 418-444.

WEBER, Max: *The Nation*. In: Hutchinson, John – Anthony D. Smith (eds.): *Nationalism*. Oxford, Oxford university press 1994, s. 21-5.

WEBER, Max: *From Max Weber: Essays in sociology*. Hans Heinrich Gerth – Charles Wright Mills (eds.), London, Routledge 1998, 490 s.

Elektronické zdroje:

Enti i Statistikës se Kosoves
<http://www.ks-gov.net/ESK>

Galeria e Arteve e Kosovës
<http://www.kosovaart.com>

Human cultures and languages
<http://www.lhhpaleo.religionstatistics.net>

Kosovo thank you

<http://www.kosovothankyou.com>

LL-Map Language search

<http://dev.llmap.org>

Ortodox Diocese of Raska and Prizren.

<http://www.kosovo.net/hist.html>

Poslanecká sněmovna České Republiky

www.psp.cz

Republika e Kosovës - Kuvendi

<http://www.assembly-kosova.org>

Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit.

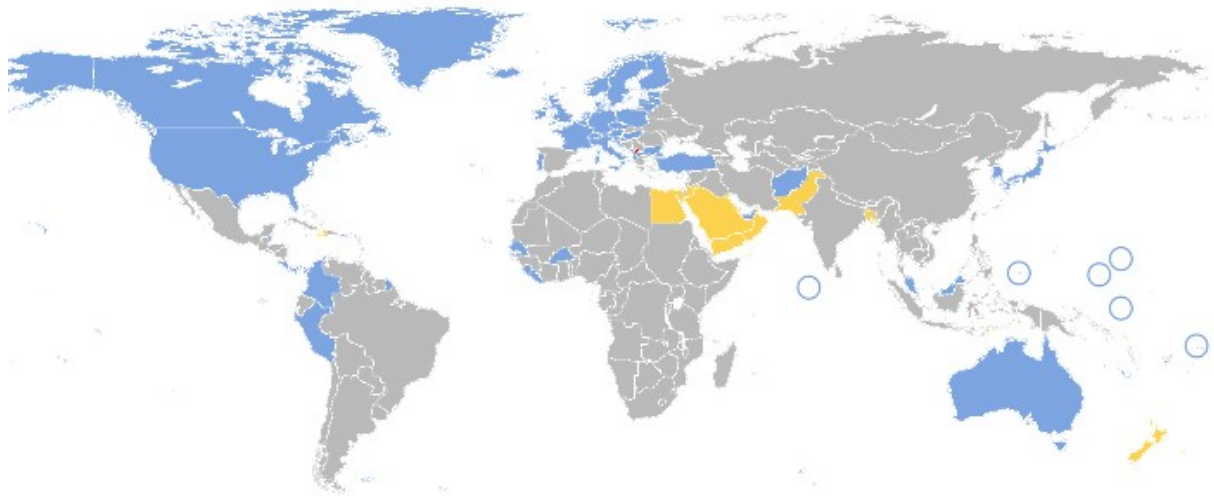
<http://www.kryeministri-ks.net>

University of Texas libraries

<http://www.lib.utexas.edu>

Mapy a přílohy

Mapa č. 1 – Uznání Kosovské republiky (k 6. březnu 2009)

Zdroj: <http://www.kosovothanksyou.com> (6. 3. 2009)

Poznámka: Modrá barva značí země, které již formálně uznaly suverenitu. Žlutá zvýrazňuje, ty země, které veřejně deklarovaly brzké uznání.

Mapa č. 2 – Lingvistické skupiny na Balkáně v době Bronzové (cca 1200 př. n. l.)

Zdroj: <http://www.lhhpaleo.religionstatistics.net/BronzeAge%20Balkans.gif> (1. 3. 2009)

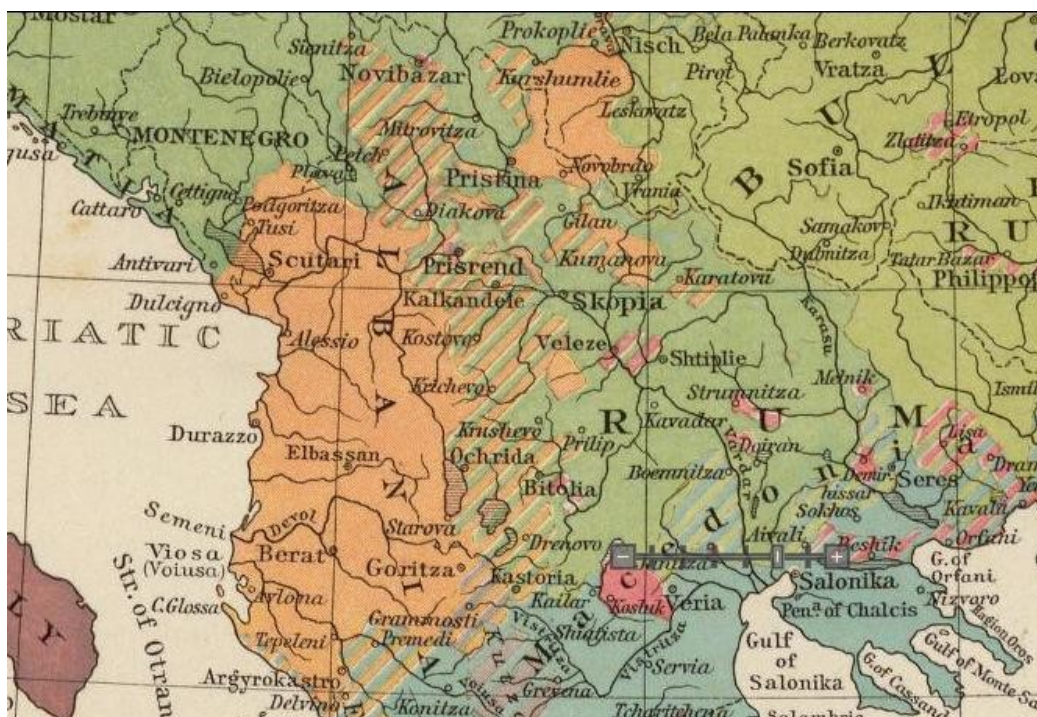
Mapa č. 3 – Rozsah okupovaného území Aliancí po první balkánské válce, 1913

Zdroj: *Report of the International Commission To Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars*, 1914.

http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/balkan_belligerents_1914.jpg (1. 3. 2009)

Mapa č. 4 – Etnické složení kosovského regionu, 1895

Zdroj: *The Times Atlas*, Times, London 1895, s. 64. <http://www.davidrumsey.com> (1. 3. 2009)

Poznámka: Tmavě oranžová barva značí albánské etnikum, tmavě zelené zvýrazňuje srbské osídlení.

Mapa č. 5 – Územní změny Srbska ve středověku

Zdroj: CIA 1998. http://www.lib.utexas.edu/maps/historical/serbia_boundaries.gif
(1. 3. 2009)

Mapa č. 6 – Hranice Kosova ve 20 století

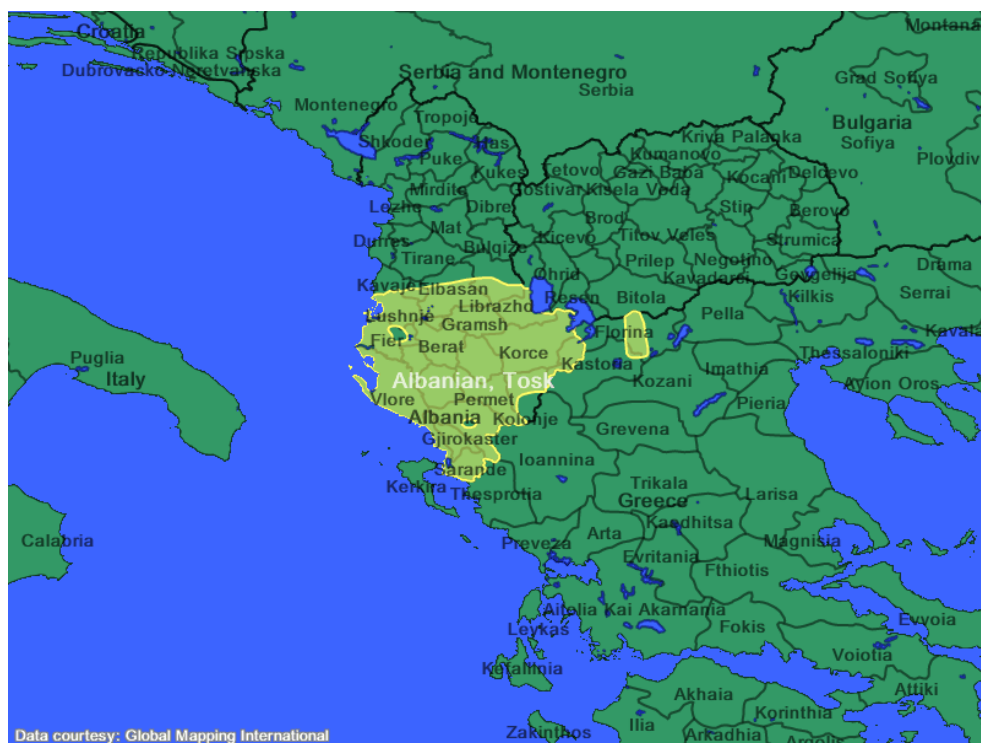
Zdroj: CIA 1992. http://www.lib.utexas.edu/maps/europe/kosovo_history92.jpg
(1. 3. 2009)

Mapa č. 7 – Gegský dialekt v prostoru dnešního Kosova, severní Albánie, a částí Makedonie a Černé Hory

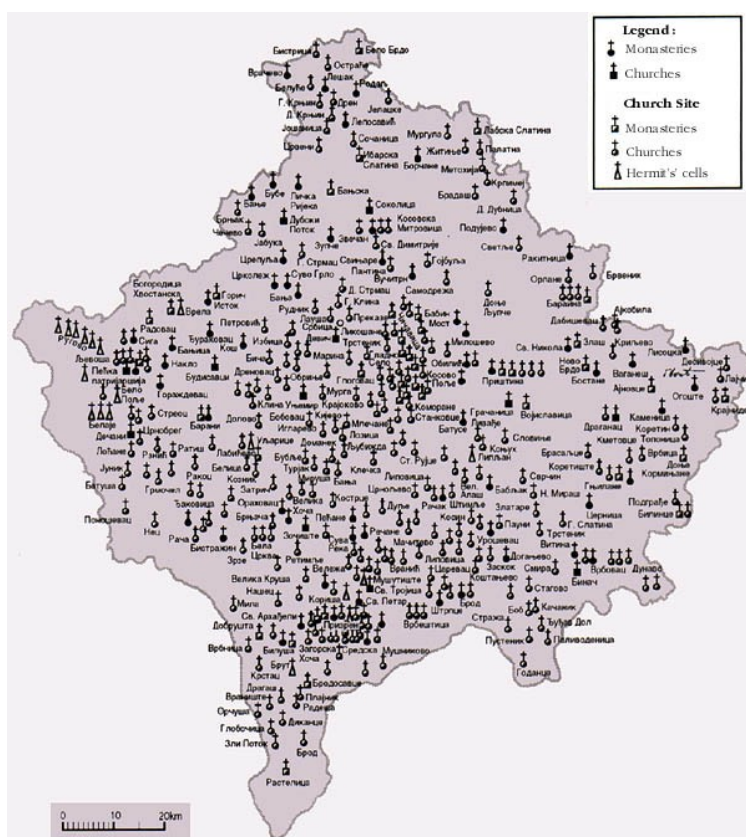
Zdroj: LL-Map Language search http://dev.lmap.org/language/aln/static_map.png (1. 3. 2009)

Mapa č. 8 – Dialekt Tosk v prostoru dnešní jižní Albánie a části Makedonie

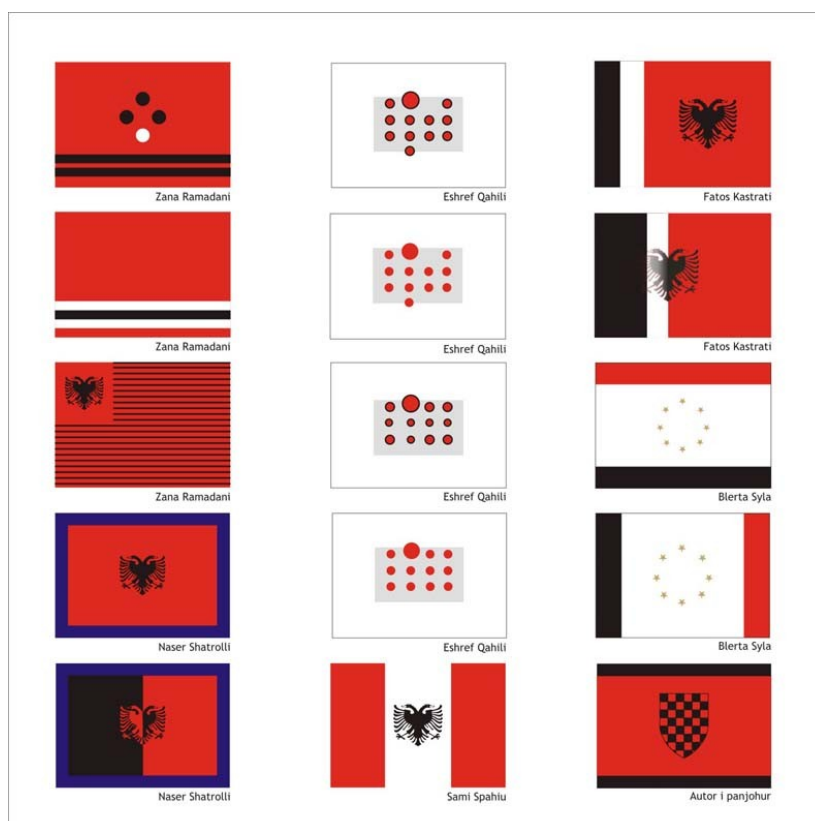
Zdroj: LL-Map Language search. http://dev.lmap.org/language/als/static_map.png (1. 3. 2009)

Mapa č. 9 – Síť klášterů a kostelů ortodoxní větve křesťanství

Zdroj: *Orthodox Diocese of Raska and Prizren*. <http://www.kosovo.net/hist.html>
(1. 3. 2009)

Příloha č. 1 – Výběr z katalogu expozice „Simbolete Kosovës 27. 02. 07“

Zdroj: *Galeria e Arteve e Kosovës*. <http://www.kosovaart.com> (1. 3. 2009)

Příloha č. 2 – Oficiální vlajka a znak Kosovské republiky

Zdroj: *Republika e Kosovës – Zyra e Kryeministrit*. <http://www.kryeministri-ks.net>
(1. 3. 2009)

Abstrakt

Předložená diplomová práce si v úvodu vytkla za cíl prověřit etnické předpoklady pro vznik kosovské národní identity podle definičních kritérií z pohledu etnosymbolistické teorie. Dále pak analyzovat proces formování kosovské identity, identifikovat důležité aspekty a mezníky, zhodnotit současný stav. Struktura práce v první polovině reflektuje potřebu seznámení se současným komplikovaným stavem teorie nacionalismu. Seznamuje s oběma základními názorovými proudy – primordialismem a modernismem. Hlouběji odráží teoretickou syntézu obou proudů v podobě etnosymbolismu s důrazem na koncept etnické společnosti a aspektů národní identity. Tyto pojmy akcentované v první části jsou předmětem zkoumání v analytickém bloku. Hypotézy vychází z předpokladu nezbytnosti naplnění jednotlivých atributů pro vznik národa a národní identity. Speciální důraz je kladen na analýzu mýtů a symbolů, jejichž specifická identifikace má jasnou diferenciací funkci pro jednotlivá etnika. Zkoumání prokázalo, že pouze v několika dílčích bodech naplňuje kosovské etnikum teoretické předpoklady pro vznik svébytného národa a národní identity. Většina charakteristik má svůj původ v albánské identitě. Důvodem vzájemných odlišností mezi kosovskými Albánci a těmi, kteří žijí vně Kosova, se stala nucená kulturní, společenská, politická a ekonomická separace v průběhu 20. století.

Identita – Kosovo – etnosymbolismus – nacionalismus – mýtus – symbol – národ – Jugoslávie

English version:

This paper aims to provide analysis of ethnic preconditions for establishing Kosovar nation identity. It also identifies the main attributes and milestones in process of formation national identity. This thesis is primarily divided into two parts theoretical and practical. The first one provides theoretical framework with introducing main two paradigms: primordialism and modernism. Ethnosymbolism is presented as synthesis these concepts emphasizing role of myths, symbols, or cultural diversity. Key concepts of ethnosymbolism for subsequent analysis are ethnic community – ethnies, and components of nation identity. Mythological and symbolical dimension have special insistence due to unique distinguishing function that roots from particular identification of each ethnic. Hypotheses assume fulfilling theoretical points as vitally impotent for establishing and formation nation identity. The research proved

only a few fulfilled points of Smith definition in Kosovo case. The most features of Kosovar national identity are rooted in Albanian one. All differences between Kosovo ethnic and Albanian national identity is based on cultural, social, economical and political separation from other Albanians during Tito's period in 20th century.

Identity – Kosovo – ethnosymbolism – nationalism – myth – symbol – nation – Yugoslavia